

תפסיר רס"ג

גגה <sup>למנחת שבת
ושני וחמישי</sup> כי תשא

וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
לֵאמֹר: וּמַלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:
כִּי תִשָּׂא אֶת-רֹאשׁ
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם
וְנָתַנּוּ אִישׁ כְּפָר נַפְשׁוֹ
לַיהוָה בְּפֶקֶד אֹתָם

(יא) ת'ים פלם אללה מוסי
תכלימא: יב) אדיי הצלת גמלה
בני אסראיל עלי עדדהם.
פליעט כל רגל פדא נפסה. ללה
אדיא אחציתתהם. ולא יחל בהם
ובא ענד דיאלד: יג) הדי מא
יעט. כל מן גאז עליה אלעדד.
נצף מתקאל במתקאל
אלקדס. עשרין דאנק
אלמתקאל. נצפה רפיעה ללה:

וְלֹא-יְהִיֶּה בָּהֶם נֶגֶף בְּפֶקֶד אֹתָם: אָרִי תִקְבִּיל. יָת
חוּשְׁבַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִנְיַיִהוּן. וַיִּתְּנוּן. גְּבַר פּוֹרֶקֶן נַפְשִׁיהּ. קָדָם יִי פֶד
תַּמְנִי יִתְּהוּן. וְלֹא יְהִי בְּהוּן. מוֹתָא פֶד תַּמְנִי יִתְּהוּן: יג) זָה | יִתְּנוּ
כָּל-הָעֵבֶר עַל-הַפְּקֻדִים מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחְצִית הַשֶּׁקֶל
תְּרוּמָה לַיהוָה: דִּין יִתְּנוּן. כָּל דְּעֵבֶר עַל מִנְיַיִא. פְּלָגוֹת סְלֵעָא

— רס"י —

מחצית השקל בשקל הקדש. במשקל
השקל שקצבתי לך לשקול בו שקלי הקדש,
כגון שקלים האמורין בפרשת ערכין ושדה
אחזה: עשרים גרה השקל. עכשיו פרש לך
כמה הוא: גרה. לשון מעה, וכן בשמואל
(שמואל א' ז לו) יבוא להשתחות לו לאגורת
כסף וכבר לחם: עשרים גרה השקל.
השקל השלם, שהשקל ארבעה זוזים,
והזוז מתחלקו חמש מעות, אלא
באו והוסיפו עליו שתות והעלוהו
לשש מעה כסף, ומחצית השקל הנה,
שאמרתי לך, יתנו תרומה לה:

יב כי תשא. לשון קבלה, כתרנומו,
כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה
הם, אל תמנם לגלגולת, אלא יתנו כל אחד
מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע
מנינם: ולא יהיה בהם נגף. שהמנין שולט
בו עין הרע והדבר בא עליהם, כמו שמצינו
בימי דוד: יג זה יתנו. הראה לו כמין מטבע
של-אש, ומשקלה מחצית השקל, ואמר לו
כזה יתנו: העבר על הפקודים. דרך המונין
מעבירין את הנמנין זה אחר זה, וכן לשון
(ויקרא כז לב) כל אשר יעבור תחת השבט, וכן
(ימ"כ לג יג) תעבורנה הצאן על ידי מונה:

תפסיד רס"ג

(יד) כל מן גאזו עליה אלעדה. מן
 אבן עשרין סנה פצאעדא.
 יעטי רפיעה ללה: טו) אלמוטר
 לא יפת'ר. ואלפקיר לא יקלל.
 מן נצף מתקאל. פאעטו
 רפיעה ללה. וכפרו עו אנפסכם:
 טז) וכד' פצה' אלגפראן. מן
 בני אסראיל. ואצרפה פי

בסלעי קודשא. עשרין מעין סלעא.
 פלגות סלעא. אפרשותא קדם יי:
כָּל הָעֵבֶר עַל-הַפְּקוּדִים
מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
יִתֵּן תְּרוּמַת יְהוָה: כַּל דְּעֵבֶר
 על מניניא. מבר עשרין שנין ולעילא.

יתין אפרשותא קדם יי: טו **הָעֵשִׂיר**

לֹא-יִרְבֶּה וְהִדִּל לֹא יִמְעִיט מִמַּחְצִית הַשֶּׁקֶל
לְתֵת אֶת-תְּרוּמַת יְהוָה לְכַפֵּר עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם:
 דעתיר לא יסגי. ודמסבין לא יזער. מפלגות סלעא. למתן ית
 אפרשותא קדם יי: לְכַפֵּרָא עַל נַפְשֹׁתְכוֹן: טז **וּלְקַחַת אֶת-**
כֶּסֶף הַכֹּפָרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַת אֹתוֹ

— רס"י —

לקנות מהן קרבנות צבור של-כל שנה
 וְשָׁנָה, וְהָשׁוּ בָהֶם עֲנִיִּים וְעֲשִׂירִים, וְעַל אוֹתָהּ
 תְּרוּמָה נֹאמֵר לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם,
 שְׁהַקְרָבֹת לְכַפֵּרָה הֵם בָּאִים. וְהַשְּׁלִישִׁית
 הִיא תְּרוּמַת הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר (שְׁמוֹת לז כז)
 כָּל מֵרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחָשֶׁת, וְלֹא הִיְתָה יָד
 בְּלֶם שׁוֹהַ בָּהּ, אֲלֵא אִישׁ אִישׁ מִה שֶׁנִּדְּבָו
 לָבוֹ: טו **וְנָתַת אֹתוֹ עַל עֲבוֹדַת אֹהֶל**
מוֹעֵד. לְמִדַּת שְׁנֵצֶטוּהָ לְמִנּוּתָם בְּתַחֲלַת
 נְדִבַת הַמִּשְׁכָּן אַחַר מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, מִפְּנֵי
 שֶׁנִּכְנַס בָּהֶם מִגִּפְהוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר (שְׁמוֹת לז לו)
 וַיִּגּוֹף ה' אֶת הָעָם. מִשָּׁל לְצֹאן הַחֲבִיבָה עַל
 בְּעֻלְיָהּ, שֶׁנֶּפֶל בָּהּ דָּבָר, וּמִשְׁפָּסֵק אָמַר לוֹ
 לְרוּעָה בְּבִקְשָׁה מִמֶּנּוּ, מִנֵּה אֵת צֹאנֵי וְדַע
 כְּמָה נֹתְרוּ בָהֶם, לְהוֹדִיעַ שֶׁהִיא חֲבִיבָה עֲלֵיו.
 וְאֵי אֲפֹשֶׁר לוֹמַר, שֶׁהַמִּנְיָן הַזֶּה הוּא הָאֲמֹר

יִ מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה. לְמִדַּת כָּאן,
 שֶׁאֵין פְּחוּת מִבְּנֵי עֲשָׂרִים יוֹצֵא לְצִבָּא וְנִמְנָה
 בְּכֹלל אֲנָשִׁים: טו **לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם.**
 שְׁלֵא תִנְגַּפוּ עַל יְדֵי הַמִּנְיָן. דְּבַר אַחַר לְכַפֵּר
 עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם, לְפִי שֶׁרְמַז לָהֶם כָּאן שְׁלֹשׁ
 תְּרוּמוֹת, שֶׁנִּכְתַּב כָּאן תְּרוּמַת ה' שְׁלֹשׁ
 פְּעָמִים אַחַת תְּרוּמַת אֲדָנִים, שֶׁמִּנְאָן
 כְּשֶׁהִתְחִילוּ בְּנְדִבַת הַמִּשְׁכָּן וְנִתְּנוּ כָּל אֶחָד
 וְאֶחָד מִחְצִית הַשֶּׁקֶל, וְעַלָּה לְמֵאֵת כֶּכֶר,
 שֶׁנֶּאמַר (שְׁמוֹת לח כז) וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֵת
 כֶּכֶר, וּמֵהֶם נַעֲשׂוּ הָאֲדָנִים, שֶׁנֶּאמַר (שְׁמוֹת לח כז)
 וַיְהִי מֵאֵת כֶּכֶר הַכֶּסֶף וְגו'. וְהַשְּׁנִית אֵף הִיא
 עַל יְדֵי מִנְיָן שֶׁמִּנְאָן, מִשְׁהוּקֵם הַמִּשְׁכָּן, הוּא
 הַמִּנְיָן הָאֲמֹר בְּתַחֲלַת חֹמֶשׁ הַפְּקוּדִים
 (זמזכר 6 6) בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה
 הַשְּׁנִית, וְנִתְּנוּ כָּל אֶחָד מִחְצִית הַשֶּׁקֶל, וְהָן

תפסיר רס"ג

כִּדְמֵהוּ כִּיבֹא אֶלְמַחְצִיר. וַיִּכְוֶן
 לְבְנֵי אִסְרָאֵל דְּפָרָא בֵּין יְדֵי
 אֱלֹהִים. וְכַפָּאָרָה עַן אֲנַפְסְכֶם:
 (יז) תָּם כָּלֶם אֱלֹהִים מוֹסִי
 תַּכְלִימָא: (יח) וְאַצְנַע חוּרִי
 מִן נְחָאס. וּמְקַעְדָּה מִן
 נְחָאס לְאַלְגִּיסֵל. וְאַגְעֵלָה בֵּין
 כִּיבֹא אֶלְמַחְצִיר וְאַלְמַדְבָּח.

עַל-עֲבֹדַת אֱהָל מוֹעֵד
 וְהָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזִכְרוֹן
 לְפָנָי יְהוָה לְכַפֵּר עַל-

נַפְשֹׁתֵיכֶם: וְתִסַּב יָת כֶּסֶף כַּפֹּרֵיָא.
 מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְתִתִּין יִתְיָה. עַל פּוֹלְחַן
 מִשְׁכַּן זְמָנָא. וַיְהִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹכְרָנָא

קָדָם יי: לְכַפֵּרָא עַל נַפְשֹׁתְכוֹן: פ

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה
 לְמִימֶר: וְעָשִׂיתָ כִּיֹּר נְחֹשֶׁת וְכֹנֹ נְחֹשֶׁת
 לְרַחֲצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין-אֱהָל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ

— רס"י —

בְּחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים, שְׁהָרִי נֶאֱמַר בּוֹ (זמִדְכֵר 6 א) בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ הַשָּׁנָה, וְהַמִּשְׁכָּן הוּקַם בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוֹת מ 3) בְּיוֹם הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ תְּקִים וְגוֹ, וּמִהַמְּנִיחַ הַזֶּה נַעֲשׂוּ הָאֲדָנִים מִשְׁקָלִים שְׁלוֹ, שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוֹת ל 17) וַיְהִי מֵאֵת כֶּסֶף הַכֶּסֶף לְצִקָּת וְגוֹ, הָא לְמִדְתָּ שְׁתִּים הָיוּ אֶחָת בְּתַחֲלַת נְדָבְתָן אַחַר יוֹם הַכַּפֹּרִים בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה, וְאַחַת בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה בְּאִיר מִשְׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן. וְאֵם תֹּאמַר, וְכִי אֶפְשֶׁר שְׁבִשְׁנִיָּהֶם הָיוּ יִשְׂרָאֵל שׁוּיִם שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים, שְׁהָרִי בְּכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה נֶאֱמַר כֵּן, וּבְחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים אֶף בּוֹ נֶאֱמַר כֵּן (זמִדְכֵר 6 מו) וַיְהִי כָּל הַפְּקוּדִים שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים, וְהֵלֵא בְּשִׁתֵּי שָׁנִים הָיוּ, וְאִי אֶפְשֶׁר שְׁלֵא הָיוּ בְּשַׁעַת מְנִיחַ הָרִאשׁוֹן בְּנֵי תִשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שְׁלֵא נִמְנוּ וּבְשָׁנִיָּה נַעֲשׂוּ בְנֵי עֶשְׂרִים. תְּשׁוּבָה לְדַבֵּר, אֲצַל שְׁנוֹת הָאֲנָשִׁים בְּשָׁנָה אֶחָת נִמְנוּ, אֲבָל לְמִנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם

הָיוּ שְׁתֵּי שָׁנִים, לְכִי שְׁלִיצִיאַת מִצְרַיִם מוֹנִיחַ מְנִיסָן, כְּמוֹ שְׁשָׁנִינוּ בְּמִסְכַּת רִאשׁ הַשָּׁנָה (3:), וְנִבְנָה הַמִּשְׁכָּן בְּרִאשׁוֹנָה וְהוּקַם בְּשָׁנִיָּה שְׁנִיתִיָּה שְׁנֵה בְּאֶחָד בְּנִיסָן, אֲבָל שְׁנוֹת הָאֲנָשִׁים מְנִיחַ לְמִנְיַן שְׁנוֹת עוֹלָם הַמִּתְחַלְּלִין מִתְּשָׁרִי, נִמְצְאוּ שְׁנֵי הַמְּנִיחִים בְּשָׁנָה אֶחָת הַמְּנִיחַ הָרִאשׁוֹן הָיָה בְּתִשְׁרִי לְאַחַר יוֹם הַכַּפֹּרִים, שְׁנִיתִיָּה הַמְּקוּם לְיִשְׂרָאֵל לְסִלּוּחַ לָהֶם, וְנִצְטוּוּ עַל הַמִּשְׁכָּן, וְהַשְּׁנִי בְּאֶחָד בְּאִיר עַל עֲבֹדַת אֱהָל מוֹעֵד. הֵן הָאֲדָנִים שְׁנַעֲשׂוּ בּוֹ: י 17 כִּיֹּר. כְּמִין דָּוָד גְּדוּלָּה וְלָהּ יְדִים הַמְּרִיקִים בְּפִיָּהֶם מִיָּם: וְכֹנֹ. כְּתִרְגוּמוֹ וּבְסִיסִיָּה, מוֹשֵׁב מִתְּקַן לְכִיֹּר: לְרַחֲצָה. מוֹסֵב עַל הַכִּיֹּר: וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ. מִזְבַּח הָעוֹלָה שְׁכָתוּב בּוֹ, שֶׁהוּא לְפָנָי פֶּתַח מִשְׁכַּן אֱהָל מוֹעֵד, וְהָיָה הַכִּיֹּר מִשׁוֹר קָמְעָא וְעוֹמֵד כְּנֶגֶד אֹיִר שְׁבִינַת הַמִּזְבֵּחַ וְהַמִּשְׁכָּן, וְאִינוּ מִפְּסִיק כָּלֵל בְּנִתִּים, מִשׁוּם שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוֹת מ 17) וְאֵת מִזְבַּח הָעוֹלָה שֵׁם פֶּתַח מִשְׁכַּן אֱהָל מוֹעֵד,

תפסיר רס"ג

ואגעל פיה מאא: יט) ויג'סל
הרון ובניה מנה. אידיהם
וארגלהם: כ) פי דכולהם אלי
כ'בא אלמתצר. יג'סלון
באלמא ולא יהלפון. ופי
תקד'טהם אלי אלמד'בח
ליכ'דמו. ויקתרו (י"ג: ויקרבו)
קרבאן ללה. כא) יג'סלון
אידיהם וארגלהם ולא יהלפון
ויכון ד'אלד להם רסם אל'הר.
לה ולבניה לאגיאלהם:

וּנְתַתְּ שִׁמְהָ מַיִם: וְתַעֲבִיד.
בַּיּוֹרָא דְנַחְשָׁא. וּבְסִיסִיָּה דְנַחְשָׁא
לְקַדוּשׁ. וְתַתִּין יְתִיָּה. בֵּין מִשְׁכַּן זְמַנָּא
וּבֵין מַדְבְּחָא. וְתַתִּין תַּמָּן מַיָּא:
וְרַחְצוּ אֶהָרֹן וּבְנָיו מִמֶּנּוּ
אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם:
וּיקְדְּשׁוּן. אֶהָרֹן וּבְנוֹהֵי מִנִּיָּה. ית יְדִיהוֹן
וְיַת רַגְלֵיהוֹן: כ) בְּבֹאֵם אֶל־אֶהֱל
מוֹעֵד יְרַחְצוּ־מַיִם וְלֹא

יִמְתּוּ אוּ בְגִשְׁתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשִׁרְתָּ לְהַקְטִיר
אִשָּׁה לַיהוָה: בְּמִיעֲלֵהוֹן. לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא. יְקַדְּשׁוּן מַיָּא וְלֹא
יָמוּתוּן. אוּ בְּמַקְרָבֵהוֹן לְמַדְבְּחָא לְשִׁמְשָׁא. לְאַסְקָא קוּרְבָנָא קָדָם יי:
כא) וְרַחְצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יִמְתּוּ וְהִיתָה
לָהֶם חֶק־עוֹלָם לוֹ וּלְזֶרְעוֹ לְדוֹרֹתָם: וּיקְדְּשׁוּן. יְדִיהוֹן
וְרַגְלֵיהוֹן וְלֹא יָמוּתוּן. וְתִהִי לָהוֹן קָיָם עָלֶם. לִיָּה וּלְבְנוֹהֵי לְדַרְיָהוֹן: כ

— רס"ג —

שחרית ובין הערבים, או להזות מדם
פר כהן המשיח ושעירי עבודה זרה:
ולא ימותו. הא אם לא ירחצו ימותו,
שבתורה נאמרו כללות, ומכלל לאו אתה
שומע הן: אל המזבח. החיצון, שאין פאן
ביאת אהל מועד אלא בחצר: כ) ולא
ימותו. לחייב מיתה על המשמש במזבח
ואינו רחוק ידים ורגלים, שממיתה הראשונה
לא שמענו אלא על הנכנס להיכל:

וזלק הדקדוק: כ) או בגשתם אל המזבח. תיבת המזבח בפשטא אחת והיא מלרע בכל ספרי
תימן והירושלמיים, והיא שיטת ר"מ לונזאנו ז"ל:

תפסיר רס"ג

כב וידבר יהוה אל-משה

לאמר: ומליל יי עם משה למימר:

כג ואתה קח-לך בשמים

ראש מר-דרור חמש מאות

וקנמן בשם מחציתו

חמשים ומאתים וקנה-

בשם חמשים ומאתים: ואת

סב לך בוסמין רישא. מירא דכינא מתקל

חמש מאה. וקנמן בשם פלגותיה מתקל

מאתן וחמשיין. וקני בוסמא מתקל מאתן וחמשיין: כד וקדה

חמש מאות בשקל הקדש ושמן זית היין:

וקציעתא. מתקל חמיש מאה בסלעי קודשא. ומשח זיתא מלי הינא:

כה ועשית אתו שמן משחת-קדש רקח מרקחת

כב) ת'ם פלם אללה מוסיי
תכלימא: כג) ואנת פכיד' לך מן
רוס אלאתיאב. מן אלמסד
אלכ'אלין כימס מאיה
מתקאל. ומן אלעוד אלטייב
נצפה מאיתין וכימסין מתקאל.
ומן קצב אלד'רירה מאיתין
וכימסין: כד) ומן אלקסט. כימס
מאיה מתקאל במתקאל
אלקדס. ומן דהן אלזיתון מל
אלקסט: כה) ואצנע דיאלד דהן
מסח אלקדס. עטרא מעטרא

— רס"י —

שם שרש עשב, ובלשון חכמים קציעה:
היין. שנים עשר לוגין, ונחלקו בו חכמי
ישראל רבי מאיר אומר בו שלקו את
העקרין. אמר לו רבי יהודה והלא לסוף את
העקרין אינו ספק, אלא שראום במים, שלא
יבלעו את השמן, ואחר כך הציפו עליהם
השמן עד שקלט הריח וקפחו לשמן מעל
העקרין: כה רקח מרקחת. רקח שם דבר
הוא, והטעם מוכיח שהוא למעלה, והרי הוא
כמו רקח, רגע, ואינו כמו (ישעיכ נא טו) רגע
הים, וכמו (ישעיכ ו מז כ) רקע הארץ, שהטעם
למטה, וכל דבר המעורב בחרבו, עד שזה
קופח מזה או ריח או טעם קרוי מרקחת:

כג בשמים ראש. חשובים: וקנמן בשם.
לפי שהקנמן קליפת עץ הוא, יש שהוא טוב
ויש בו ריח טוב וטעם, ויש שאינו אלא כעץ,
לכך הצרף לומר קנמן בשם, מן הטוב:
מחציתו חמשים ומאתים. מחצית הבאתו
תהא חמשים ומאתים, נמצא בלו חמש
מאות, כמו שיעור מר דרור, אם כן, למה
נאמר בו חצאין, גזרת הכתוב היא להביאו
לחצאין, להרבות בו שתי הכרעות, שאין
שוקליו עין בעין, וכך שנויה בכרתות (דף כ 6):
וקנה בשם. קנה של-בשם לפי שיש
קנים שאינן של-בשם, הצרף לומר בשם:
חמשים ומאתים. סף משקל בלו: כד וקדה.

תפסיד רס"ג

צנעה עטאר. כדאך יפון דהן
מסח אלקדס: כו) ואמסח מנה
כ'בא אלמחציר. וצנדוק אל
שהאדה: כז) ואלמאידה וגמיע
אניתהא. ואלמנארה ואניתהא.
ומד'בח אלב'כור: כח) ומד'בח
אלצעידה וגמיע אניתה.
ואלחויץ ומקעדה: כט) וקדסהם.
ליכוננו לי מן כ'צאץ אלאקדאס.
כל מן דנא בהם תקדס:

מַעֲשֵׂה רֶקַח שֶׁמֶן מִשְׁחַת-

קֹדֶשׁ יְהוָה: וְתַעֲבִיד יְתִיב. מִשַּׁח

רבות קודשא. בוסס מבוסס עובד
בוסמנו. מִשַּׁח רבות קודשא יהי:

כֹּה וּמִשְׁחַת בּוֹ אֶת-אֵהֵל

מוֹעֵד וְאֵת אֲרוֹן הָעֵדוּת:

וּתְרַבִּי בֵּיה ית משפן זמנא. וְיֵת אֲרוֹנָא

דְּסִהֲדוּתָא: **כֹּה וְאֶת-הַשֻּׁלְחָן**

וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו וְאֶת-הַמִּנְרָה וְאֶת-כָּלֶיהָ וְאֵת

מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת: וְיֵת פְּתוּרָא וְיֵת כָּל מְנוּהֵי. וְיֵת מְנַרְתָּא וְיֵת

מְנַהָא. וְיֵת מַדְבַּחָא דְּקֹטֶרֶת בּוּסְמִיָּא: **כֹּה וְאֶת-מִזְבַּח הָעֹלָה**

וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו וְאֶת-הַכִּיֹּר וְאֶת-כַּנּוֹ: וְיֵת מַדְבַּחָא

דְּעֹלְתָא וְיֵת כָּל מְנוּהֵי. וְיֵת כִּיּוֹרָא וְיֵת בְּסִיסִיָּה: **כֹּה וְקֹדֶשֶׁת**

אַתֶּם וְהָיוּ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים כָּל-הַנִּגְעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ:

וּתְקַדִּישׁ יְתֵהוּן. וְיֵהוּן קֹדֶשׁ קֹדְשִׁין. כָּל דִּיקְרַב בְּהוּן יִתְקַדָּשׁ:

— כ"י —

שאינו ראוי להם אין מקדשין. ושנויה היא
משנה שלמה אצל מנבח, מתוך שנאמר
(שמוס כט לו) כל הנגע במזבח יקדש. שומע
אני בין ראוי בין שאינו ראוי, תלמוד לומר
כבשים, מה כבשים ראויים אף כל ראוי. כל
משיחת משכן וכהנים ומלכים מתורגם לשון
רבו, לפי שאין צורך משיחתן אלא לגדלה,
כי כן יסד המלה, שזה חנוף גדלתן, ושאר
משיחות כגון (שמוס כט ז) ריקין משוחין,
(שמוס ו ו) וראשית שמנים ומשח, לשון

רקח מרקחת. רקח העשוי על ידי אמנות
ותערובות: מעשה רוקח. שם האמן בדבר:
כו ומשחת בו. כל המשיחות כמין כי יונית,
חוץ משלמלכים שהן כמין נור: כט וקדשת
אתם. משיחה זו מקדשתם להיות קדש
קדשים, ומה היא קדשתם, כל הנגע יגוי, כל
הראוי לכלי שרת משונכנס לתוכו קדוש
קדשת הגוף לפסל ביוצא ובלינה ובטבול
יום, ואינו נפדה לצאת לחליו, אבל דבר

תפסיר רס"ג

וְאֶת־אֶהָרָן וְאֶת־בְּנָיו
 תִּמְשַׁח וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם
 לְכַהֵן לִי: וְיַת אֶהָרָן וְיַת בְּנוֹהֵי
 תִּרְבִּי. וְתִקְדִּישׁ יְתִהוֹן לְשִׁמְשָׁא קִדְמֵי:
 וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר
 לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ
 יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם: וְעַם
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּמְלִיל לְמִימֵר. מִשַׁח. רְבוּת
 קֹדֶשׁא יְהִי דִין. לִי לְדֹרֵיכֹן: לֵב עַל־

(ל) וְאֶמְסַח הָרוֹן וּבְנֵיהּ. וְקִדְשֵׁהֶם
 לְיֵאמֹר לִי: לֵא (לא) וּמֵר בְּנֵי
 אִסְרָאֵל קִאִילֵא. יְכוֹן הַדְרֵא
 לָכֶם. דִּיִּהֵן מִסַּח אֱלֻקְדֵס
 לְאִגְוֵאלָכֶם: לֵב) עֲלֵי בְדֹן אִי
 אִנְסָאן לֹא יִדְהֵן מְנַה. וּפְהִיאַתְהוּ
 לֹא תַצְנַעוֹן מִתְלִיָּה. וְכִמְאָ הוּ
 קֹדֶס. כְּדֵאֵךְ קֹדֶסֵא יְכוֹן לָכֶם:
 (ג) אִי אִנְסָאן תַּעֲטֵר בְּמִתְלִיָּה.
 אִו גַּעַל מְנַה עֲלֵי אִגְנְבֵי. וְנִקְטַע
 מִן קוֹמָה: לֵד) וְקֵאל אֱלֻלָּה

בְּשַׂר אָדָם לֹא יִסֹּךְ וּבְמִתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ
 כְּמָהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם: עַל בְּשָׂרָא דְאִנְשָׂא
 לֹא יִתְסַךְ. וּבְדַמוֹתֶיהָ. לֹא תַעֲבֹדוֹן בְּוִתֶּיהָ. קֹדֶשׁא הוּא. קֹדֶשׁא יְהִי
 לָכֹן: לֵב אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כְּמָהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ
 עַל־זֶר וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ: גְּבַר דִּיבִסֵּם דְּכֹוֹתֶיהָ. וּדִיתִין מְנִיָּה
 עַל חִילוֹנֵי וְיִשְׁתִּיצֵי מֵעַמִּיָּה: ס לֵד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה

— רס"י —

הַלְלוּ לְפִי מִדַּת הַיִּין שְׁמֹן, אֲבָל אִם פָּחַת
 אִו רְבָה סְמִמְנִין לְפִי מִדַּת הַיִּין שְׁמֹן מִתָּר,
 וְאִף הַעֲשׂוֹי בְּמִתְכַנְתּוֹ שֶׁל־זֶה, אִין הַסֶּפֶר
 מִמֶּנּוּ חֵיב אֵלֵא הָרוֹקְחוֹ: וּבְמִתְכַנְתּוֹ.
 לְשׁוֹן חֻשְׁבוֹן, כְּמוֹ (שְׁמוֹת כ ח) מִתְכַנְתּוֹ הַלְבָנִים,
 וְכֹן בְּמִתְכַנְתּוֹ שֶׁלְקִטוֹרֶת: לֵב וְאֲשֶׁר יִתֵּן
 מִמֶּנּוּ. מֵאוֹתוֹ שֶׁל־מֹשֶׁה: עַל זֶר. שְׁאִינוּ
 צוֹרֵךְ כְּהִנָּה וּמְלִכוֹת:

אֲרַמִּית בְּהֵן כְּלִשׁוֹן עֵבְרִית: לֹא לְדֹרֹתֵיכֶם.
 מִכָּאן לְמַדּוֹ רְבוּתֵינוּ לֹאמֵר שְׁכָלוּ קִים לְעִתִּיד
 לְבֹא: זֶה. בְּגִימְטְרִיָּה תְרִיסֵר לוֹגִין הוּו:
 לֵב לֹא יִסֹּךְ. בְּשִׁנֵי יוֹדִי"ן, לְשׁוֹן לֹא יִפְעַל.
 כְּמוֹ (דְּכִרִים כ טו) לְמַעַן יִיטֵב לָךְ: עַל בְּשַׂר
 אָדָם לֹא יִסֹּךְ. מִן הַשְׁמֵן הַזֶּה עֲצָמוֹ:
 וּבְמִתְכַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כְּמָהוּ. בְּסִכּוֹם
 סְמִנּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ אַחַר כְּמוֹהוּ בְּמִשְׁקַל סְמִנּוֹ

תפסיד רס"ג

למוסי' כ"ד לך צמוגיא. מנהא
 עוד בלסאן ואציפאר טיב
 ומאייעה. צמוג' מע לבאן ד'כי.
 אגזא מתסאויה: לה) ואצנעה
 בכ"ז. עטר צנעה' עטאר.
 מטרא מטרא מקדסא:
 לו) ותסחק מנהא דקיקא.
 ואגעלה תדיא אלשהאדה פי

קח-לך סמים נטף |
 ושחלת וחלבנה סמים
 ולבנה זפה בד בבד יהיה:
 ואמר יי למשה סב לך בוסמין. נטופא
 וטופרא וחלבונתא. בוסמין ולבונתא
 דכיתא. מתקל במתקל יהי:
 לה ועשית אתה קטרת

רקח מעשה רוקח ממלח טהור קדש: ותעביד
 יתה קטרת בוסמין. בוסס עובד בוסמנו. מערב דכי לקודשא:
 ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה לפני

— רס"י —

ברשינה אינו נקטר אלא בו שפין את
 הצפורן ללבנה שתהא נאה: **בד בבד יהיה.**
 אלו הארבעה הנזכרים כאן יהיו שווין משקל
 במשקל, כמשקלו של זה כף משקלו של זה,
 וכן שנינו (כתיוב ו 6) הצרי והצפורן,
 החלבנה והלבונה משקל שבעים שבעים
 מנה. ולשון בד נראה בעיני שהוא לשון
 יחיד, אחד באחד, יהיה זה כמו זה:
לכ ממלח. כתרוממו מעורב, שיערב שחיקתו
 יפה יפה זה עם זה. ואומר אני שדומה לו
 (יוכ 6 ב) ויראו המלחים, (יחזקאל כז כז) מלחיה
 וחבליה, על שם שמדפכין את המים
 במשוטות, כשמנהיגים את הספינה, כאדם
 המהפך בכף ביצים טרפות לערבן עם המים,
 וכל דבר שהאדם רוצה לערב יפה יפה,
 מהפכו באצבע או בבוך: **ממלח טהור**
קדש. ממלח יהיה וטהור יהיה וקדש יהיה:
 לו ונתתה ממנה וגי'. היא קטרת שבכל יום
 ויום שעל מזבח הפנימי, שהוא באהל מועד:

לו **נטף.** הוא צרי, ועל שאינו אלא שרף
 הנוסף מעצי הקטף קרוי נטף ובלעז גומ"א,
 והצרי קורין לו תיכייק"א: **ושחלת.** שרש
 בשם חלק ומצהיר בצפורן, ובלשון המשנה
 קרוי צפורן, וזהו שתרגם אנקלוס וטופרא:
וחלבנה. בשם שריחו רע וקורין לו גלבנא,
 ומנאה הכתוב בין סמני הקטורת, ללמדנו
 שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגדת
 תעניותינו ותפלותינו את פושעי ישראל
 שיהיו נמנין עמנו: **סמים.** אחרים: **ולבנה**
זפה. מכאן למדו רבותינו אחד עשר סמנין
 נאמרו לו למשה בסיני מעוט סמים שנים,
 נטף ושחלת וחלבנה שלשה, הרי חמשה,
 סמים, לרבות עוד כמו אלו, הרי עשרה,
 ולבנה הרי אחד עשר ואלו הן הצרי
 והצפורן, החלבנה והלבונה, מור וקציעה,
 שכולת נרד וכרכם, הרי שמונה, שהשכולת
 ונרד אחד, שהנרד דומה לשכולת, הקושט
 והקלופה והקנמון הרי אחד עשר. בורית

תפסיר רס"ג

הַעֲדַת בְּאֵהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר
אוֹעֵד לְךָ שְׁמָה קֹדֶשׁ

קֹדְשִׁים תִּהְיֶה לָּכֶם: וְתִשְׁחֹק
מִנֶּה וְתִדְיֶק. וְתִתִּין מִנֶּה. קָדָם סְהַדוּתָא
בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא. דְּאֲזַמִּין מִימְרֵי לְךָ תִּמְנֹן.
קֹדֶשׁ קוֹדֶשִׁין תִּהְיֶה לָּכֹון: וְהַקְטָרֶת

אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְּכַנְתָּהּ
לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם קֹדֶשׁ

תִּהְיֶה לְךָ לַיהוָה: וְקִטְרֶת
בּוֹסְמִין דְּתַעֲבִיד. בְּדַמּוּתָהּ. לֹא תַעֲבִדוּן

לָכֹון. קוֹדֶשָׁא. תִּהְיֶה לְךָ קָדָם יי: לַח אִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה

כְּמוֹהָ לְהַרְיֵחַ בָּהּ וְנִכְרַת מֵעַמּוּיו: גְּבַר. דִּיעֲבִיד

דְּכּוּתָהּ לְאַרְחָא בָּהּ. וַיִּשְׁתַּיְצִי מֵעַמּוּיָהּ: ס לֹא א וַיְדַבֵּר יְהוָה

אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי: ב רָאָה

קִרְאתִי בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חֹור לְמִטָּה

יְהוּדָה: חזי דְּרַבִּיתִי בְּשׁוּם. בְּצִלְאֵל. בַּר אוּרִי בַר חֹור לְשִׁבְטָא

דִּיהוּדָה: ג וְאִמְלֵא אֶתְּוּ רֹוח אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה

— כַּסִּי —

אֲשֶׁר אוֹעֵד לְךָ שְׁמָה. כָּל מוֹעֲדֵי
דְּבוּר שְׁאֲקֻבַּע לְךָ אֲנִי קוֹבְעִים לְאוֹתוֹ
מְקוּם: לו בְּמִתְּכַנְתָּהּ. בְּמִנְיָן סְמִמְנִיָּה:
קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לְךָ לַח. שְׁלֵא תַעֲשֶׂנָּה אֱלֵא
לְשִׁמִּי: נח לְהַרְיֵחַ בָּהּ. אֲבַל עוֹשֶׂה אֶתְּהּ

בְּמִתְּכַנְתָּהּ מִשְׁלַף כְּדִי לְמִסְרָה לְצַבוּר:
לֹא נ קִרְאתִי בְּשֵׁם. לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתִּי אֶת
בְּצִלְאֵל: ג בְּחֻכְמָה. מַה שְׁאָדָם שׁוֹמֵעַ
מֵאֲחֵרִים וְלִמְד: וּבְתַבּוּנָה. מִכִּין דְּבַר מְלָבוּ,
מִתּוֹךְ דְּבָרִים שְׁלֵמִד: וּבְדַעַת. רֹוח הַקֹּדֶשׁ:

תפסיד רס"ג

ופהם ומערפה בגמיע
אלצנאיע: ד) חאדקן באלמיהן.
בצנעה' אלד'יהב ואלפ'צה
ואלנחאס. ה) ובכ'רט אלג'והר.
לאלנצ'אם ונגר אלכ'שב. ועמל
סאיר אלצנאיע: ו) ואנא פקד
צ'פמת אליה. אהליאב אבן
אחיסמד מן סבט דן. ופי קלב
כל חפים קד געלת חכמה. אן
יצנעו גמיע מא אמרתד:
ז) כ'בא אלמוחצ'ר וצנדוק
אלשהאדה. ואלג'שא אלד'י
עליה. וסאיר אנ'יה אלכ'בא:

וּבַת־בוֹנָה וּבַדַּעַת וּבְכָל-

מְלֹאכָה: וְאִשְׁלִימִית עִמִּיהָ רֹחַ

מִן קָדָם יי. בְּחֻמָּהּ וּבְסוּכְלֹתֶיהָ

וּבְמַדְעָהּ וּבְכָל עֲבִידָא: ד) לַחֲשֹׁב

מַחֲשָׁבֹת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב

וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת: לְאֶלְפָא

אוּמָנוֹן. לְמַעֲבֹד בְּדַהַב וּבַכֶּסֶף

וּבַנְּחָשָׁא: ה) וּבַחֲרֹשֶׁת אֲבֹן

לְמִלֵּאת וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ

לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלֹאכָה: וּבְאוּמָנוֹת אֲבֹן טָבָא. לְאֶשְׁלָמָא

וּבַנְּגָרוֹת אֶעָא. לְמַעֲבֹד בְּכָל עֲבִידָא: ו) וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי

אֹתוֹ אֶת אֶהְלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמֶד לְמִטְהַ־דָּן

וּבְלֵב כָּל־חַכְמֵי־לֵב נֹתְתִי חֻמָּה וְעָשׂוּ אֶת כָּל־

אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ: וְאֲנִי הִיא יְהִיבִית עִמִּיהָ. י) ית אהליאב. בר אחיסמד

לשבטא דדן. ובלב כל חכמי לבא ייהבית חכמתא. ויעבדון. ית כל

דפקידתך: ז) את | אהל מועד ואת הארץ לעדת

ואת הכפרת אשר עליו ואת כל־פלי האהל:

— כס"י —

ד) לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבֹת. אריגת מעשה חשב:
ה) וּבַחֲרֹשֶׁת. לשון אמנות, כמו (ישעי' מ כ)
חרש חכם, ואונקלוס פֶּרֶשׁ וְשָׁנָה בַּפִּירוּשׁוֹן,
שְׁחָרַשׁ אֲבָנִים קְרוֹי אֶמֶן, וְחָרַשׁ עֵץ קְרוֹי נֶגֶר:
ז) וְאֶת־הַכֶּפֶרֶת אֲשֶׁר עָלָיו בְּמִשְׁבַּעַת שְׁלֵה
במלואה, לעשות המשבצת למדת מושב
האבן ועביה: ו) וּבְלֵב כָּל חַכְמֵי לֵב וְגוֹי, ועוד
שאר חכמי לב יש בכם, וכל אשר נתתי בו
חכמה ועשו את כל אשר צויתיקי:
ז) וְאֶת־הָאָרֶץ לְעֵדוֹת, לצורך לוחות העדות:

תפסיר רס"ג

יֵת מִשְׁפַּן זְמַנָּא. וְיֵת אֲרוֹנָא לְסִהְדוּתָא.
 וְיֵת כְּפוּרְתָא דְעֵלוּהִי. וְיֵת כָּל מְנִי
 מִשְׁכָּנָא: **וְאֵת־הַשְּׁלֶחַן וְאֵת־**
כִּלְיוֹ וְאֵת־הַמִּנְרָה הַטְּהֵרָה
וְאֵת־כָּל־כֵּלֵיהָ וְאֵת מִזְבֵּחַ
הַקְּטֹרֶת: וְיֵת פֶּתוּרָא וְיֵת מְנוּהֵי.
 וְיֵת מְנִרְתָּא דְכִיתָא וְיֵת כָּל מְנָהָ.
 וְיֵת מַדְבַּחָא דְקֹטֶרֶת בּוֹסֵמְיָא:
וְאֵת־מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֵת־

(ח) ואלמאידה ואניתהא
 ואלמנארה אלטאהרה
 וגמיע אניתהא. ומד'בח
 אלבכור: (ט) ומד'בח אלצעידה
 וגמיע אניתהא. ואלחוי'
 ומקעדה: (י) ותיאב אלושי.
 ותיאב אלקדס להרון
 אלמאם ותיאב בניה
 לאלמאמה: (יא) ודהן אלמסת.
 ובכור אלצמוג' לאלקדס.
 כגמיע מא אמרתך יצנעון:

כָּל־כִּלְיוֹ וְאֵת־הַכִּיּוֹר וְאֵת־כַּנּוֹ: וְיֵת מַדְבַּחָא דְעֹלֹתָא
 וְיֵת כָּל מְנוּהֵי. וְיֵת כִּיּוֹרָא וְיֵת בְּסִיסִיה: **וְאֵת בְּגָדֵי הַשָּׂרָד**
וְאֵת־בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֵת־בְּגָדֵי בָנָיו
לְכַהֵן: וְיֵת לְבוּשֵׁי שְׂמוּשָׂא. וְיֵת לְבוּשֵׁי קוֹדֶשׁא לְאַהֲרֹן כְּהֵנָּא. וְיֵת
 לְבוּשֵׁי בְנוֹהֵי לְשִׁמְשָׂא: **וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת־**
קֹטֶרֶת הַסַּמִּים לְקֹדֶשׁ כָּל־אֲשֶׁר־צוִיתָךְ יַעֲשׂוּ:

— רס"י —

בגדי שרד לשרת בקדש, ולא הזכיר שש
 עמקם, ואם בבגדי כהנה מדבר, לא
 מצינו באחד מהם ארגמן או תולעת שני
 בלא שש: **בגדי השרד.** יש מפרשים לשון
 עבודה ושרות, כתרומו לבושי שמושא,
 ואין לו דמיון במקרא. ואני אומר,
 שהוא לשון ארמי, כתרגום שלקלעים,
 ותרגום שלמכבר, שהיו ארוגים במחט
 עשויים נקבים נקבים ללייזן זלעו [רשת]:
 יא ואת קטרת הסמים לקדש. לצרף
 הקטרת ההיכל שהוא קדש:

ח הטהרה. על שם זהב טהור: **וְאֵת בְּגָדֵי**
הַשָּׂרָד. אומר אני לפי פשוטו של־מקרא אי
 אפשר לומר שבבגדי כהנה מדבר, לפי
 שנאמר אצלם ואת בגדי הקדש לאהרן
 הכהן ואת בגדי בניו לכהן, אלא אלו בגדי
 השרד, הם בגדי התכלת והארגמן ותולעת
 שני, האמורין בפרשת מסעות (זמדזר ד יב)
 ונתנו עליו בגד תכלת, (שס יג) ופרשו עליו
 בגד ארגמן, (שס ח) ופרשו עליהם בגד
 תולעת שני. ונראין דברי שנאמר (שמות לט ו)
 ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו

תפסיד רס"ג

(יב) וקאל אללה למוסי קאילא:
(יג) ואנת פמר בני אסראיל וקל
להם. אמא סבותי פאחפצוהא.
לאנהא עלאמה. ביני ובינכם
לאגיאלכם. לתעלמו. אני אללה
מקדסכם: (יד) ואחפצו אלסבת.
פאנהא מקדסה לכם.
ובאד'להא יקתל קתלא. וכל מן
יעמל פיהא עמלא. ינקטע
דאלד אל'אנסאן מן קומה:
(טו) סתה' איאם תצנע

וית משחא דרבותא. וית קטרות בוסמ'א
לקודשא. ככל דפקידתך יעבדון:

❁ ט"ג בספרי ❁
❁ ט"ג תיטן ❁

אל-משה לאמר: ואמר יי

למשה למימר: ואתה דבר

אל-בני ישראל לאמר אך

את-שבתתי תשמרו כ

אות הוא ביני וביניכם

לדרתיכם לדעת כי אני יהוה מקדשכם: ואת.

מליל עם בני ישראל למימר. ברם ית יומי שפיא דילי תטרוון. ארי
את היא. בין מימרי וביניכון לדריכון. למדע. ארי. אנה יי מקדשכון:

ושמרתם את-השבת כי קדש הוא לכם

מחלליה מות יומת כי כל-העשה בה

מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה:

ותטרוון ית שבתא. ארי. קודשא היא לכון. דיחלנה אתקטלא

יתקטיל. ארי. כל די'עביד בה עבידתא. וישתיצי. אנשא ההוא מגו

עמיה: ט"ו ששת ימים יעשה מלאכה וביום

— כ"י —

המשפך: כי אות הוא ביני וביניכם. אות
גדולה היא בינינו שפחרתי בכם. בהנהילי
לכם את יום מנוחתי למנוחה: לדעת.
האמות [בה] כי אני ה' מקדשכם:
יד מות יומת. אם יש עדים והתראה:
ונכרתה. בלא התראה: מחלליה.
הנוהג בה חול בקדשתה:

יג ואתה דבר אל בני ישראל. ואתה, אף
על פי שהפקדתיך לצוותם על מלאכת
המשפך, אל יקל בעיניך לדחות את השבת
מפני אותה מלאכה: אך את שבתתי
תשמרו. אף על פי שתהיו רדופין וזריון
בזריוות מלאכה שבת אל תדחה מפניה. כל
אבין ורקין מיעוטיין, למעט שבת ממלאכת

תפסיד רס"ג

מכִּי־אֶטְבְּתָהּ עָלַי גָּבַל סִינִי. לוחִי. אֶל־שֵׁה־אֲדָהּ. לוחִי גֹוֶהֶר. מִכְתוּבִין בְּקֹדֶרֶה אֶלְלָהּ: לֵב א) וְלִמָּא רָאִי אֱלֻקוּם. אֵן מוּסִי קֹד אֲבִטָא אֵן יִנְזַל מִן אֶלְגָּבַל. תְּגוּוֹק אֱלֻקוּם עָלַי הַרוּן. וְקֹאֲלוּ לֹה קִם אֲצַנַע לְנָא מַעֲבֹדָא. יִסִּיר בִּין יְדִינָא. פֶּאֵן דִּיאֲלֹד אֶלְרָגַל מוּסִי. אֶלְדִּי אֲצַעֲדנָא מִן בְּלַד מִצְרַיִם לֹם

לְדַבֵּר אֶתְּוּ בְּהַר סִינִי שְׁנֵי
לַחַת הָעֵדוּת לַחַת אֲבָן
כְּתָבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים:
וַיְהִי לְמֹשֶׁה. כִּד שִׁיְצִי לְמַלְלָא עֲמִיה
בְּטוֹרָא דְסִינִי. תְּרִין לוחִי סְהָדוּתָא. לוחִי
אֲבנָא. כְּתִיבִין בְּאֶצְבָּעָא דִּיִּי:
לֵב וַיֵּרָא הָעַם כִּי־בִשְׁשׁ
מֹשֶׁה לָרְדַת מִן־הַהָר

וַיִּקְהַל הָעַם עַל־אֶהָרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם |
עֲשֵׂה־לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ כִּי־זֶה |
מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא

— כ"י —

בְּסִבּוּרִים הֵם, שְׁאוּתוֹ יוֹם שְׁעֵלָה מִן הַמִּצְרַיִם
הוּא, וְהוּא אָמַר לָהֶם שְׁלָמִים, אַרְבַּעִים יוֹם
וְלֵילוֹ עֲמוּ, וַיּוֹם עֲלֵיתוּ אֵין לֵילוֹ עֲמוּ, שְׁהָרִי
בְּשַׁבְּעָה בְּסִינִי עָלָה, נִמְצָא יוֹם אַרְבַּעִים
בְּשַׁבְּעָה עֶשֶׂר בְּתַמּוּז. בְּשֵׁשֶׁת עֶשֶׂר בַּא הַשָּׁטָן
וְעַרְבָב אֶת הָעוֹלָם וְהִרְאָה דְמוּת חֲשָׁף
וְאֶפְלָה וְעַרְבוּבִיא לֹמַר וְדָאִי מֵת מֹשֶׁה, לְכַף
בַּא עַרְבוּבִיא לְעוֹלָם. אָמַר לָהֶם מֵת מֹשֶׁה,
שְׁכַבְר בָּאוּ שֵׁשׁ שְׁעוֹת וְלֹא בָּא וְכוּ, כְּדָאִיתָא
בְּמִסְכַּת שַׁבָּת (דף פט). וְאִי אֲבִשֶׁר לֹמַר שְׁלֹא
טַעוּ אֵלָא בְּיוֹם הַמִּעֲנָן בֵּין קוֹדֵם חֲצוֹת בֵּין
לְאַחַר חֲצוֹת, שְׁהָרִי לֹא יָרַד מֹשֶׁה עַד יוֹם
הַמִּחְרָת, שְׁנֵאֲמַר וַיִּשְׁכַּיְמוּ מִמִּחְרַת וַיַּעֲלוּ
עוֹלוֹת: אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ. אֱלֹהוֹת הַרְבֵּה
אוּו לָהֶם: כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ. כְּמִין דְּמוּת
מֹשֶׁה הִרְאָה לָהֶם הַשָּׁטָן, שְׁנוּשָׂאִים אוֹתוֹ
בְּאוּוֹר רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם: אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם. וְהִיָּה מוֹרָה לָנוּ דְרָף, אֲשֶׁר נַעֲלָה

בְּשַׁבְּעָה עֶשֶׂר בְּתַמּוּז נִשְׁתַּבְּרוּ הַלְלוּחוֹת, וּבְיוֹם
הַכַּפּוּרִים נִתְרַצָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא לְיִשְׂרָאֵל,
וְלִמְחַרַת הַתְּחִילוּ בְּנִדְבַת הַמִּשְׁפָּן וְהוֹקֵם
בְּאֶחָד בְּנִיטִין: כְּכֹלְתוֹ. כְּכֹלְתוֹ כְּתִיב חֲסֵה
שְׁנַמְסְרָה לוֹ תוֹרָה בְּמַתְנֵה כְּכֹלְהָ לְחַתוּן,
שְׁלֹא הִיָּה יְכוּל לְלַמּוֹד כְּלָה בְּזִמְן מוּעֵט כְּזֶה.
דְּבַר אַחַר מַה כְּלָה מִתְקַשְׁטָת בְּעֶשְׂרִים
וְאַרְבַּעָה קְשׁוּטִין, הֵן הָאֲמוּרִים בְּסִפְרֵי יִשְׁעִיה
(ישעי' ג יח כד) אֵף תִּלְמִיד חֲכָם צְרִיף לְהִיּוֹת
בְּקִי בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּעָה סְפָרִים: לְדַבֵּר אֶתְּוּ.
הַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים שְׁבוּאֵלָה הַמִּשְׁפָּטִים:
לְדַבֵּר אֶתְּוּ. מְלַמֵּד שְׁהִיָּה מֹשֶׁה שׁוֹמֵעַ מִפִּי
הַגְּבוּרָה וְחוֹזְרִין וְשׁוֹנִין אֶת הַהֲלָכָה שְׁנִיָּה
יַחַד: לַחַת. לַחַת כְּתִיב שְׁהִיָּו שְׁתִּיָּהֶם שׁוֹוֹת:
לֵב 6 כִּי בִשְׁשׁ מֹשֶׁה. כְּתַרְגוּמוֹ, לְשׁוֹן אַחֲוֵה,
וְכֵן בִּשְׁשׁ רַכְבוֹ, (סופטי' כ כח), וַיִּחִילוּ עַד בּוֹשׁ
(ש' ג כה) כִּי בְּשַׁעֲלָה מֹשֶׁה לְהָר אָמַר לָהֶם
לְסוֹף אַרְבַּעִים יוֹם אָנִי בָּא בְּתוֹף שֵׁשׁ שְׁעוֹת.

תפסיר רס"ג

יִדְעֵנוּ מָה־הִיָּה לֹוּ: וְחָזָא עֲמָא.

אָרִי אַחֲרֵי מֹשֶׁה לְמִיחַת מִן טוֹרָא.

וְאַתְּכִנִּישׁ עֲמָא עַל אֶהְרֵן. וְאָמְרוּ לִיָּה

קוּם עֲבִיד לְנָא דְחֻלָּן. דִּיהֲכוּן קְדַמְנָא.

אָרִי דִין מֹשֶׁה גּוֹבְרָא. דְאַסְקֵנָא מֵאַרְעָא

דְּמִצְרַיִם. לָא יִדְעֵנָא מָא הָוָה לִיָּה:

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֶהְרֵן

פִּרְקוּ נְזִמֵי הַזֶּהב אֲשֶׁר

בְּאַזְנֵי נְשִׁיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנֵיתֶיכֶם וְהָבִיאוּ אֵלַי:

וְאָמַר לְהוֹן אֶהְרֵן. פִּרְקוּ קְדָשִׁי דְדַהֲבָא. דְבֵאֹדְנֵי נְשִׁיכוּן. בְּנִיכוּן

וּבְנֵיתֶכוּן. וְאִיתוּ לְוֹתֵי: וַיִּתְּפֹרְקוּ כָּל־הָעָם אֶת־נְזִמֵי

הַזֶּהב אֲשֶׁר בְּאַזְנֵיהֶם וַיְבִיאוּ אֶל־אֶהְרֵן: וּפִרְקוּ

כָּל עֲמָא. יֵת קְדָשִׁי דְדַהֲבָא דְבֵאֹדְנֵיהוֹן. וְאִיתִיאוּ לְוֹת אֶהְרֵן:

וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיַּעַר אֹתוֹ בַּחֲרָט וַיַּעֲשֶׂהוּ

נעלם מא פאן מן אמרה:

(ב) פקאל להם הרון. פכו

אשנאף אלד'הב. אלתי פי

אדיאן נסאכם. בניכם

ובנאתכם. ואיתוני בהא:

(ג) פפד' גמיע אלקום. אשנאף

אלד'הב אלתי פי אדיאנהם.

ואתו בהא אלי' הרון:

(ד) פאכד' דיאלד' מנהם. ואמר

— רש"י —

ד וַיַּעַר אֹתוֹ בַּחֲרָט. יש לתרגמו בשני פנים האחד, ויצר לשון קשירה, בחרט לשון סודר, כמו (ישעי' ג כ) והמטפחות והחרטים, (מלכ'ס ז ה כג) ויצר כפרים כסף בשני חרטים. והשני, ויצר לשון צורה, בחרט כלי אמנות הצורפין, שחורצין וחורטין בו צורות בזהב כעט סופר החורט אותיות בלוחות ופנקסין, כמו (ישעי' ס 6) וכתב עליו בחרט אנוש. וזהו שתרגם אנקלוס וצר יתיה בזיפא, לשון זיוף הוא כלי אמנות שחורצין בו בזהב

בה, עתה צריכין אנו לאלהות, אשר ילכו לפנינו: ז באזני נשיכם. אמר אהרן בלבו הנשים והילדים חסים על תבשיטיהן, שמא יתעבב הדבר, ובתוף כך יבא משה, והם לא המתינו ופרקו מעל עצמן: פרקו. לשון צווי, מגזרת פרק ליחיד, כמו ברכו, מגזרת ברך: ג ויתפרקו. לשון פריקת משא, כשנטלום מאזניהם נמצאו הם מפורקים מנזמיהם, דישקריי"י כלעז: את נזמי. כמו מנזמי, כמו (שמות ט כט) כצאתי את העיר, מן העיר:

זולק הרקדוק: פ פרקו נזמי הזהב. הפ"א בקמץ רחב והשוא שברי"ש נע מפני המאריך שבפ"א, והוא על משקל והנה חרבו פני האדמה. ועיין רד"ק שרש חרב. וכן דעת רש"י שכתב שהוא על משקל ברכו לרבים ברך ליחיד ודו"ק. ון' מלך בירמיה סימן ב' הביא משם המוסרה והמדקקים כמ"ש רד"ק ג"כ ע"ש:

תפסיד רס"ג

מִן צוֹרֵה בְּקֶאֱלֶב. וְצִנְעָה עֲגֹלָא
מִסְבוּכָא. וְקִאלוּ הִדִּיא רַבֵּךְ יֵא
אֵל אִסְרָאֵל. אֵלֵדִי אֲצַעֲדֶךָ מִן
בְּלֵד מִצְרַיִם: (ה) פִּלְמֵא רֵאָא הֵרוּן
דִּיאֵלֶךְ. בְּנֵא מִדְּבַחָא בִּין יְדֵיהּ.
וְנֵאדָא וְקֵאל. חַג לֵלָה גִידָא:
(ו) פִּאֲדִלְגוּ בֵּאלְגִדָּאָה. וְקֵרְבוּ
צִוְאַעֲדָא. וְדִבְחוּ דִּבְאֵיחַ
סְלֵאמָה. וְגִלְס אֱלִקוּם לִיאֲכִלוּ

עֲגֹל מִסְכָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה
אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
הֵעֵלוֹךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

וְנָסִיב מִיַּדְהוֹן. וְצַר יִתִּיָּה בְּזִיפָא. וְעַבְדִּיה
עֵיגֵל מִתְכָּא. וַאֲמָרוּ. אֵלֵיךְ דְּחִלְתָּךְ
יִשְׂרָאֵל. דִּיאֲסָקוּךְ מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם:

וַיֵּרָא אֶהֱרֹן וַיְבִן מִזְבֵּחַ

לְפָנָיו וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וַיֹּאמֶר חַג לִיהוָה מִחָר:

וַחֲזָא אֶהֱרֹן. וּבְנֵא מִדְּבַחָא קְדָמוּהֵי. וַקְרָא אֶהֱרֹן וַאֲמַר. חַגָּא קְדָם יי

מִחָר: וַיִּשְׁכְּמוּ מִמִּחֲרָת וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּגְשׁוּ

שְׁלָמִים וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וּשְׂתוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֵק:

— רס"ג —

הָיָה לוֹ פֶּה לְדַחֲוֹתֵם לְגַמְרֵי: וַיְבִן מִזְבֵּחַ.
לְדַחֲוֹתֵם: וַיֹּאמֶר חַג לַה' מִחָר. וְלֹא הָיוּם,
שְׂמֵא יבֵא מִשָּׁה קוּדָם שְׁיַעֲבֹדוּהוּ, וְהוּ פִּשְׁוֹטוּ.
וּמְדַרְשׁוּ בְּוִיקְרָא רַבָּה (י, ג) דְּבָרִים הִרְבֵּה
רָאָה אֶהֱרֹן, רָאָה חוּר בֵּן אַחֲוֹתוֹ, שְׁהָיָה
מוֹכִיחֵם וְהִרְגִּיחוּ, וְהוּ וַיְבִן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו. וַיְבִן
מִזְבֵּיחַ לְפָנָיו. וְעוֹד רָאָה וַאֲמַר מוּטָב שְׁיִתְּלָה
בִּי הַסְּרַחֲוֹן וְלֹא בְּהֵם, וְעוֹד רָאָה וַאֲמַר אִם
הֵם בּוֹנִים אוֹתוֹ הַמִּזְבֵּחַ, זֶה מְבִיא צְרוּר וְזֶה
מְבִיא אֶבֶן, וְנִמְצָאת מְלֹאכְתָּן נַעֲשִׂית בְּבֵת
אַחַת, מִתּוֹךְ שְׂאֲנֵי בּוֹנֵה אוֹתוֹ וּמִתְעַצֵּל
בְּמִלְאכְתֵּי, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף מִשָּׁה בָּא:
חַג לַה'. בְּלָבוּ הָיָה לְשָׁמַיִם, בְּטוּחַ הָיָה שְׂבִיבָא
מִשָּׁה, וַיַּעֲבְדוּ אֶת הַמָּקוֹם: וַיִּשְׁכְּמוּ. הַשְּׁטָן
זְרוּם כְּדִי שְׁיַחֲטָאוּ: לְצַחֵק. יֵשׁ בְּפִשְׁמַע הָיָה
גְלוּי עֲרִיזוֹת, כְּמוֹ שְׂנֵאָמֶר (צִרְכָּשִׁית לט יז) לְצַחֵק
בִּי, וּשְׁפִיכוֹת דְּמִיִּם, כְּמוֹ שְׂנֵאָמֶר (שְׁמוֹאל ז' ז יז)

אוֹתִיּוֹת וּשְׁקָדִים, שְׁקוּרִין צִלְטוּ נִיאִי"ל וּמְזִיפִין עַל
יְדוֹ חוֹתְמָת: עֲגֹל מִסְכָּה. בֵּינָן שְׁהַשְּׁלִיכוּ
לְכוּר, בָּאוּ מְכַשְׁפֵי עֲרַב רַב שְׁעֵלוּ עִמָּהֶם
מִמִּצְרַיִם וַעֲשִׂאוּהוּ בְּכַשְׁפִּים וַיֵּשׁ אוֹמְרִים
מִיכָּה הָיָה שֵׁם שְׁיַצֵּא מִתּוֹךְ דְּמוּסֵי בְּנֵי
שְׁנַתְמַעַף בּוֹ בְּמִצְרַיִם, וְהָיָה בִּידוֹ שֵׁם, וְטַס
שְׁכַתָּב בּוֹ מִשָּׁה עֲלָה שׁוּר, עֲלָה שׁוּר,
לְהַעֲלוֹת אֲרוֹנוֹ שְׁלִי-יוֹסֵף מִתּוֹךְ גִּילּוּס,
וְהַשְּׁלִיכוּ לְתוֹךְ הַכּוּר וַיַּצֵּא הָעֲגֹל: מִסְכָּה.
לְשׁוֹן מִתְכָּת. דְּבַר אַחַר מֵאָה עֲשָׂרִים וְחִמְשָׁה
קְנִטְרִין וְהָב הָיָה בּוֹ, כְּגִימְטְרִיא שְׁלִי-מִסְכָּה:
אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ. וְלֹא נֵאָמֶר אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ,
מִכָּאן שְׁעֲרַב רַב שְׁעֵלוּ מִמִּצְרַיִם, הֵם שְׁנִקְהֵלוּ
עַל אֶהֱרֹן, וְהֵם שְׁעִשְׂאוּהוּ, וְאַחַר כֶּף הִטְעוּ
אֶת יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיו: וַיֵּרָא אֶהֱרֹן. שְׁהָיָה בּוֹ
רוּחַ חַיִּים, שְׂנֵאָמֶר (סְכֵלִים קו כ) בְּתַבְּנִית שׁוּר
אוֹכֵל עֵשֶׂב, וְרָאָה שְׁהַצְּלִיחַ מַעֲשֵׂה שְׁטָן, וְלֹא

תפסיר רס"ג

וישרבו. וקאמו לילעבו: (ז) פקאל אללה למוסי אמיך אנזל. פאן קד אפסד קומך. אלדין אצעדתהם מן בלד מצר: (ח) זאלו סריעא. ען אלטריק אלדי אמרתהם בה. וצנעו להם עגלא מסבוכא. וסגדו לה ודבחו לה. וקאלו. הדיא רבך יא אל אסראיל. אלדי אצעדך מן בלד מצר: (ט) וקאל אללה למוסי. קד עלמת. אן הולאי אלקום צעאב אלרקאב: (י) ואלאן אן כפאת

ואקדימו ביומא דבתרוהי. ואסיקו עלון. וקריבו נכסן. ואסחר עמא למיכל ולמשתני. וקמו לחייכא: **פ ו וידבר יהוה אל-משה לד-רד פי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים:** ומליל יי עם משה. איזיל חות. ארי חביל עמך. דאסיקתא מארעא דמצרים: **ה סרו מהר מן-הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחו-לו ויזבחו-לו ויאמרו אלה אלהינו ישראל אשר העלוך מארץ מצרים:** סטו בפריע. מן אורחא דפקידתנון. עבדו להון. עיגל מתכא. וסגידו ליה ודבחו ליה. ואמרו. אלין דחלתך ישראל. דאסקוד מארעא דמצרים: **ט ויאמר יהוה אל-משה ראיתי את-העם הזה והנה עם-קשה-ערף הוא:** ואמר יי למשה. גלי קדמי עמא הדין. והא עם קשי קדל הוא: **ד ועתה הניחה לי**

— כש"י —

יקומו גא הנערים וישחקו לפנינו, אף כאן נהרג חור: **ז וידבר.** לשון קושי הוא, כמו (בראשית כג ז) וידבר אתם קשות: **לך רד.** מגדלתך, לא נתתי לך גדלה אלא בשבילם. באותה שעה נתנדה משה מפי בית דין שלמעלה: **שחת עמך.** שחת העם לא נאמר

אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגירתם ולא נמלכת בי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו: **ט קשה ערף.** מחורזין קשי ערפם לנגד מוכיחיהם, וממאנים לשמוע: **י הניחה לי.** עדין לא שמענו, שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה

זולק הדקדוק: **ז אשר העלית.** קדמא צירי תניינא חירק, וסימן אחי:

תפסיר רס"ג

עַן אֶלְתַּשְׁפַּע. אֶשְׁתַּד גִּצְיָבִי
עֲלֵיהֶם וְאֶפְנִיתֶהֶם. וְאֶצְנַע מִנֶּדַךְ
אִמָּה עֲצִימָה: יא) פֶּאֶבְתַּהֲל
מוֹסִי אֵלַי אֱלֹהָ רַבָּה. וְקֹאֵל
יֵא רַב. לֹא יִשְׁתַּד גִּצְיָבֶךָ עֲלַי
קוֹמֶךָ. אֶלְדִּי אֶכְרַגְתֶּהֶם מִן
בְּלֶד מִצְרַיִם. בְּקוֹוֹה עֲצִימָה וּבִיד
שִׁדְיָה: יב) וְלֹא יִקְוֹל
אֶלְמִצְרַיִן. אֲנִי אֶכְרַגְתֶּם בְּשֵׁר
לְקוֹתְלֶהֶם פִּי מֵא בֵּין אֶלְגִּבְאֵל.
וְיִפְנִיחֶם עַן וְגַה אֶלְאַרְץ.
אַרְגַּע עַן שִׁדְיָה גִצְיָבֶךָ.
וְאַצְפַּח עַן אֶלְבְּלִיָּה לְקוֹמֶךָ:

וַיַּחַר-אַפִּי בָהֶם וְאֶכְלֵם
וְאַעֲשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל:
וּכְעַן אָנֹכְךָ בְּעוֹתְךָ מִן קִדְמִי. וַיִּתְקַף רוּגְזִי
בְּהוֹן וְאֶשְׁיִצִּינוּךָ. וְאַעֲבִיד יְתֶךָ לְעַם סְגִי:
וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת-פְּנֵי
יְהוָה אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר לְמָה
יְהוָה יַחַרְהֵ אֶפְדָּךְ בְּעַמֶּךָ
אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם בְּכַח גָּדוֹל וּבִיד

חֲזָקָה: וְצִלִּי מֹשֶׁה. קָדָם יי אֱלֹהֵיהָ.

וְאָמַר. לְמָא יי יִתְקַף רוּגְזְךָ בְּעַמֶּךָ. דְּאַפִּיקְתָּא מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. בְּחִיל
רַב וּבִיד תְּקִיפָא: יב לְמָה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לְאֹמֶר
בְּרַעַה הוֹצִיאָם לְהַרְגָם אֶתְם בְּהָרִים וּלְכַלְתֶּם
מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה שׁוּב מִחֲרוֹן אֶפְדָּךְ וְהִנַּחְתֶּם
עַל-הָרַעַה לְעַמֶּךָ: לְמָא יימְרוּן מִצְרַיִם לְמִימַר. בְּבִישָׂא

— כ"י —

לִי אֵלָא כַּאן פֶּתַח לוֹ פֶּתַח וְהוֹדִיעוּ שְׁהַדְבָר חֲכָם בְּחֻכְמָה. גְּבוּרָה בְּגִבּוּר: יב וְהִנַּחְתֶּם. הִתְעַשֵּׂת
תְּלוּי בּוֹ שְׂאֵם יִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם לֹא יְכַלֵּם: מִחֲשֶׁבֶה אַחֲרַת לְהַטִּיב לָהֶם: עַל הָרַעַה.
יֵא לְמָה ה' יַחַרְהֵ אֶפְדָּךְ. כְּלוּם מִתְקַנָּא אֵלָא אֲשֶׁר חֲשַׁבְתָּ לָהֶם:

זֶלְקֵךְ הִרְקָדוּקֵךְ: יב וְהִנַּחְתֶּם עַל הָרַעַה. גִּרְסַת הַקְּדֻמוֹנִים וְכָל הַדְּפוּסִים וְאַתִּיב, כִּי הוּא פוֹעֵל
יּוֹצֵא לְאַחַר. וְלִזְהָ תִּיקֵן הַלְשׁוֹן כִּי פוֹעֵל אֵדָם יִשְׁלַם לוֹ הַכוּוֹנָה, הַפוֹעֵל עֲצֻמוֹ מִשְׁלַם לוֹ. כִּי
בְּמַעֲשֵׂה הָרַע נִבְרָא מִשְׁחִית וְהוּא מִיִּסְרוֹ וְכֵן אִמַר הַנְּבִיא תִּיסְרֵךְ רַעְתְךָ, וְכֵן אֵיתָא בְּזוּהַר גַּם ה'
הַעֲבִיר חֲטָאתְךָ, אַעֲבֵר לִיָּה מִקְמִיָּה כִּי מִפִּי עֲלִיוֹן לֹא תֵצֵא הָרַעוֹת. וְאֵל יִקְשֶׁה לְךָ אִמְרוּ
דְּמִלִּילְתָא, כִּי הַכוּוֹנָה בּוֹ גְזִירַת הַגּוֹזֵר בְּרוּךְ הוּא שְׁגוֹר שְׁגוֹלָל אֲבָן אֵלָיו תִּשׁוּב וְכַעֲנִין תִּמּוֹת
רַשָּׁע רַעַה. וְהַמְהַפֵּךְ לְתַרְגוּם טוֹב, מִהַפֵּךְ הַכוּוֹנָה וּמַגְדֵּף. וְעַד נֹאמֵן לִזְהָ מָה שֶׁתַּרְגֵּם יוֹנְתָן בִּיּוֹנָה
וּמִתִּיב מִמִּרְיָה מִלְּאִיתָאָה בִּישָׂא:

תפסיר רס"ג

(ג) ואדכר לאברהם ויצחק ואסראל עבדך. אלדי אקסמת להם באסמך. וקלת להם. אכתיר נסלכם. כפואכב אלסמא. וגמיע אלבלד אלדי אקסמת. אעטיה לנסלכם. ויחזונה אלי אלדיר: (יד) פצפח אללה. ען אלבלייה. אלתי קאל אן יחלהא בקומה:

אפיקנון לקטלא יתהון ביני טוריִא. ולשיציותהון. מעל אפי ארעא. תוב מתקוף ריגזך. ואתיב מן בשתא דמלילתא למעבד לעמד:

זֶכֶר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִישְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲרֻבָּה אֶת־זִרְעֵכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכֹל־

הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתִן לְזִרְעֵכֶם וְנַחֲלוּ לְעָלַם: אַדְכֹּר. לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִישְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ. דְקַיִמְתָּא לְהוֹן בְּמִימְרֶךָ. וּמְלִילְתָּא עִמָּהוֹן. אַסְגִּי יֵת בְּנִיכּוֹן. כְּכֹכְבֵי שָׁמַיָא. וְכֹל אַרְעָא הָדָא דְאָמַרְתִּי. אֲתִינן לְבִנִיכּוֹן. וְיַחְסְנוֹן לְעָלַם: וְיִנְחָם יְהוָה עַל־הַרְעָה אֲשֶׁר דִּבַּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ: וְתַב יי. מִן בִּשְׁתָּא. דְמְלִיל לְמַעְבַּד לְעַמִּיָּה: פ

— רס"י —

של־שלש רגלים אינו עומד לפניך בשעת בעסך, קל וחמר לכסא של־רגל אחת: אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ. לא נשבעת להם בדבר שהוא כלה, לא בשמים ולא בארץ לא בקרים ולא בגבעות, אלא בך, שאתה קים ושבועתך קימת לעולם, שנאמר (ברא' כג טז) בי נשבעתי נאם ה', וליצחק נאמר (שס כו ג) והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך, וליעקב נאמר (שס לז יב) אני אל שדי פרה ורבה, נשבע לו באל שדי:

יג זכר לאברהם. אם עברו על עשרת הדברות, אברהם אביהם נתנסה בעשרה נסיונות ועדין לא קבל שכרו, תנהו לו, ויצאו עשרה בעשרה: לאברהם לייצחק ולישראל. אם לשרפה הם, זכור לאברהם שמסר עצמו לשרף עליך באור כשדים. אם להריגה, זכור ליצחק שפשט צנארו לעקידה. אם לגלות, זכור ליעקב שגלה לחרן, ואם אינן נצולין בזכותן, מדה אתה אומר לי (פסוק י) ואעשה אותך לגוי גדול, ואם פסא

תפסיד דס"ג

טו) ת'ם ולא מוסי' ונזל מן אלגבל. ולוחי אלשהאדה בידה. לוחין מכתובין מן גאנביהמא. מן דאכיל ומן כ'ארג: טז) ואללוחין המא צנעה' אללה. ואלפתאב הו כתאב אללה. מחפור עליהמא: יז) פסמע יהושע. צות אלקום פי תגליבהם פקאל למוסי'. צות חרב פי אלעספר: יח) וקאל. ליס הו צות ידל עלי צ'פר. ולא צות ידל עלי הזימה.

טו ויפן וירד

רביעי בספרי תיטו

מִשֶׁה מִן־הָהָר וּשְׁנֵי לַחַת
הָעֵדֻת בִּידוֹ לַחַת פְּתָבִים
מִשְׁנֵי עֲבָרֵיהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה
הֵם פְּתָבִים: וְאֵת־פָּנָי. וּנְחַת מִשֶׁה
מִן טוֹרָא. וּתְרִין לוחי סְהַדוּתָא בִּידֵיהּ.
לוחי. פְּתִיבִין מִתְרִין עֲבָרֵיהוֹן. מִכָּא
וּמִכָּא אַנוֹן פְּתִיבִין: טז וְהִלַּחַת
מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה

וְהַמְּכָתָב מִכְּתָב אֱלֹהִים הוּא חֲרוֹת עַל־

הַלַּחַת: ולוחיא. עובדא די אנון. וכתבא. פתבא די הוא. מפרש
על לוחיא: יז וישמע יהושע את-קול העם ברעה
ויאמר אל-משה קול מלחמה במחנה: ושמע
יהושע. ית קל עמא בד מיבבין. ואמר למשה. קל קרבא במשריתא:
יח ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות
חלושה קול ענות אנכי שמע: ואמר. לא קל
גברין דנצחין בקרבא. ואף לא קל חלשין דמתברין. קל דמחיבין.

— רש"י —

חרת וחרט אחד הוא. שניהם לשון חקוק
אנטייליי"ר בלעז: יח ברעה. בהריעו, שהיו
מריעים ושמחים וצוחקים: יח אין קול ענות
גבורה. אין הקול הזה נראה קול ענית
גבורים הצועקים נצחון ולא קול חלשים
שצועקים וי או ניסה: קול ענות. קול חרופין

טו משני עבריהם. היו האותיות נקראות.
ומעשה נסים היה: טו מעשה אלהים המה.
כמשמעו הוא בכבודו עשאן. דבר אחר
כאדם האומר לחברו כל עסקיו שלפלוני
במלאכת פלונית, כך כל שעשועיו
של-הקדוש ברוך הוא בתורה: חרות. לשון

תפסיר רס"ג

בל צות צ'וצ'א. אנא סאמע: (יט) פלמא קרב מן אלעסכר. ראוי אלעגל וטבול. פאשיתו ג'צ'ב מוסי. וטרח אללוחין מן ידיה. ופסרהמא אספל אלגבל: (כ) פאכ'ד' אלעגל אלד'י צנעו ואחרקה באלנאר. ובדדה באלמברד אלי' אן דק. וד'ראה עלי' וגה אלמא וסקא בני אסראיל אבאחה: (כא) וקאל מוסי' להרון. מא צנע בך הולאי אלקום. אד' גלבת עליהם

אֲנִי שָׁמַע: יֵט וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב
אֶל-הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת-
הָעֶגְלָה וּמַחֲלֹת וַיַּחֲרֹף
מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ (כ' מידו) מִיָּדוֹ
אֶת-הַלֶּחֶת וַיִּשְׂבֵּר אֶת־
תַּחַת הַהָר: וַהֲוֶה. כַּד קָרַב
לְמִשְׁרֵיתָא. וַחֲזָא יֵת עֲגֻלָּא וַחֲנֻגִין. וַתִּקֵּי
רוּגְזָא דְמֹשֶׁה. וּרְמָא מִיְדוּהֵי יֵת לוּחֵיָא.
וַתִּבֵּר יֵתְהוֹן בְּשׂוּפְלֵי טוּרָא: כ' וַיִּקַּח

אֶת-הָעֶגְלָה אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחֵן עַד
אֲשֶׁר-דָּק וַיִּזַּר עַל-פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשְׂק אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: וַנְּסִיב. יֵת עֲגֻלָּא דְעַבְדוּ וַאֲזִקִּיד בְּנוּרָא. וְשָׂף
עַד דְּהָוָא דְקִיק. וּדְרָא עַל אַפֵּי מֵיָא. וַאֲשִׁקִּי יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
(חמשה הפסוקים הבאים, אין מתרגמין בציבור) כַּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-
אַהֲרֹן מַה-עָשָׂה לָּךְ הָעַם הַזֶּה כִּי-הִבֵּאתָ עָלָי

— רס"י —

בה דגן וקטניות: וישק את בני ישראל. נתפון לברקן כסוטות. שלש מיתות נדונו שם אם יש עדים והתראה בסניף, כמשפט אנשי עיר הנודחת שהן מרבים, עדים בלא התראה במגפה, שנאמר (פסוק לט) ויגף ה' את העם, לא עדים ולא התראה בהדרוקן, שבדקום המים וצבו בטניהם: כה מה עשה לך העם הזה. כמה יסורים (סבלת) שיסרוך [סבלת].

וגדופין המענין את נפש שומען כשנאמרין לו: יט וישלך מידיו וגוי. אמר מה פסח שהיא אחת מן המצות, אמרה תורה (שמות יז מג) כל בן נכר לא יאכל בו, התורה בלה פאן, וכל ישראל משמדים ואתנה להם: תחת ההר. לרגלי ההר: כ ויזר. לשון נפון, וכן (מיוז יט טו) יזרה על נדחו גפרית, וכן (משלי ו י) כי הנם מזורה הרשת, שזרין

תפסיד רס"ג

כְּטִייהַ עֲצִימָה: (כב) קאל. לא
ישתד ג'צ'ב סידי. אנת עאלם
באלקום. אנהם שרירין:
(כג) פקאלו לי אצנע לנא
מעבודא. יסיר בין ידינא. פאן
דאלד אלרגל מוסי. אלדי
אצעדנא מן בלד מצר. לם
נעלם מא פאן מן אמרה:
(כד) פקלת להם למן ד'הב.
פפכזה ואתוני בה פטרחתה פי
אלנאר. וכרג הד' אלעגל:
(כה) פלמא ראי מוסי אלקום.
אנהם מכשופין. אד' פשף הרון.
ד'י אלשין מן מקאומיהם:

חַטָּאָה גְּדֹלָה: (וְאָמַר מֹשֶׁה
לְאַהֲרֹן. מָא עֲבַד לָךְ עֲמָא הָדִין.
אַרִי אִיתִיתָא עֲלוּהִי חוּבָא רַבָּא:
כַּב וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֱלֹהֵי יַחַד
אֵף אֲדַנִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־
הָעָם כִּי בָרַע הוּא: (וְאָמַר
אַהֲרֹן. לֹא יִתְקַף רוּגְזָא דְרַבּוּנִי. אֶת
יָדַעְתָּ יְת עֲמָא. אַרִי בְּבִישׁ הוּא:
כַּג וַיֹּאמְרוּ לִי עֲשֵׂה־לָנוּ
אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ

**כִּי־זֶה | מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה־הִיָּה לוֹ:** (וְאָמְרוּ לִי. עֲבִיד לָנוּ
דְחַלָן. דִּיהֲכוּן קְדַמָּנָא. אַרִי דִין מֹשֶׁה גּוּבְרָא. דְאֶסְקְנָא מֵאֶרְעָא
דְּמִצְרַיִם. לֹא יָדַעְנָא מָא הוּוּה לִי: כַּד וַאֲמַר לְהֵם לְמִי זֶהְב
הַתְּפָרְקוּ וַיִּתְּנוּ־לִי וַאֲשַׁלְכֵהוּ בְּאֵשׁ וַיֵּצֵא הָעֶגְלָה
הַזֹּה: (וְאָמְרִית לְהוֹן לְמִן דְּהָבָא. פְּרִיקוּ וַיְהִיבוּ לִי. וּרְמִיתִיה בְּנוֹרָא.
וּנְפַק עֶגְלָא הָדִין: כַּד וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם כִּי פָרַע
הוּא כִּי־פָרַעַה אֶהְרֹן לְשִׁמְצָה בְּקַמְיָהֶם:

— כ"ג —

ויתנו לי: ואשלכהו באש. ולא ידעתי שיצא
העגל הזה ויצא: ככ פרוע. מגלה. נתגלה
שמצו וקלונג, כמו (צמדכ כ יח) ופרע את
ראש האשה: לשמצה בקמיהם. להיות

עד שלא תביא עליהם חטא זה: ככ כי ברע
הוא. בדרך רע הם הולכין תמיד ובנסיונות
לפני המקום: כד ואמר להם. אמרתי להם
דבר אחד למי זהב לבר, והם מהרו והתפרקו

תפסיר רס"ג

(כו) פוקף מוסיי בבאב אלעספר. וקאל. מן ללה יקבל אלוי. פאגתמע אליה גמיע בני לוי: (כו) פקאל להם. פדיא קאל אללה אלאה אסראיל. יתקלד כל רגל מנכם סיפה. ואמציו וארגעו. מן באב אלוי באב פי אלעספר. ויקתל כל רגל חתיי אכיה וצאחבה וקריבה: (כח) פצנעו בני לוי פמא אמרהם מוסיי. פוקע מן אלקום פי דיאלד אליום. שביה בת'לאתיה' אלואף רגל: (כט) פקאל להם מוסיי. אכמלו

(וחזא משה ית עמא. ארי בטיל הוא. ארי בטילנון אהרן. לאסבותהון שום ביש לדריהון:) (עד כאן אין מתרגמין בעיבור) **ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי ליהוה אלי ויאספו אליו כל בני לוי:** וקם משה בתרע משריתא. ואמר. מן דחליא די ייתון לותי. ואתבנישו לותיה כל בני לוי: **כז ויאמר להם כה-אמר יהוה אליי ישראל שימו איש-חרבו על-ירכו עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש-את-אחיו ואיש את-רעהו ואיש את-קרבו:** ואמר להון. פדנן אמר יי אלהא דישראל. שון גבר חרביה על ירביה. עיברו ותובו. מתרע לתרע במשריתא. וקטולו גבר ית אחוהי. וגבר ית חבריה ויאנש ית קריביה: **כח ויעשו בני-לוי כדבר משה ויפל מן-העם ביום ההוא בשלשת אלפי איש:** ועברו בני לוי בפתגמא דמשה. ונפל מן עמא ביומא ההוא. **כט ויאמר משה מלאו ידכם**

— כ"י —

להם הדבר הזה לגנות בפי כל הקמים עליהם: כו מי לה' אלי. יבא אלי כל בני לוי. מכאן שכל השבט פשר: כז כה אמר וגו'. והיכן אמר, (שמות כז יט) זובח לאלהים יחרם, כך שנויה במקילתא: אחיו. מאמו והוא מישראל: כט מלאו ידכם. אתם ההורגים

תפסיד רס"ג

ואגבכם אליו ללה. כל רגל
חתי באבנה ואכיה. ותחל
עליכם אליו ברכה: ל) ולמא
פאן מן ג'ד. קאל מוסי
לאלקום. אנתם אכטאתם
כטייה עצימה. ואלאן אצעד
אלי אללה. לעל אסתג'פר ען
כטייתכם: לא) פרגע מוסי.
אלי אללה וקאל. יא רב. קד
אכטא הולאי אלקום כטייה
עצימה. וצנעו להם מעבודא
מן ד'הב: לב) ואלאן אן
ג'פרת כטייתכם. ואלא

היום ליהוה כי איש בבנו
ובאחיו ולתת עליכם היום
ברכה: ואמר משה. קריבו ידיכון
יומא דין קורבנא קדם יי. ארי. גבר
בבריה ובאחיה. ולאיתאה עליכון.
יומא דין ברכן: ל) ויהי ממחרת
ויאמר משה אל-העם
אתם חטאתם חטאה
גדלה ועתה אעלה אל-

יהוה אולי אכפרה בעד חטאתכם: והוה ביומא
דבתרוהי. ואמר משה לעמא. אתון חבתון חובא רבא. וכען אסק
לקדם יי. מאים אכפר על חוביכון: לא) וישב משה אל-
יהוה ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה
ויעשו להם אלהי זהב: ותב משה. לקדם יי ואמר. בבועו.
חב. עמא הדין חובא רבא. ועבדו להון דחלן דדהב: לב) ועתה
אם-תשא חטאתם ואם-אין מחני נא מספרך

— רס"י —

שהיה מאכיל ומשקה את בנו ומקשטו
ותולה לו כס בצנארו ומעמידו בפתח בית
זונות, מה יעשה הבן שלא יחטא: לז) ועתה
אם תשא חטאתם. הרי טוב, איני אומר
לך מחני. ואם אין מחני, וזה מקרא קצר, וכן
הרבה: מספרך. מפל התורה בלה, שלא
יאמרו עלי, שלא הייתי פדאי לבקש עליהם

אותם, בדבר זה תתחנכו להיות כהנים
למקום: כי איש. מכם ימלא ידו בבנו
ובאחיו: לא) אכפרה בעד חטאתכם. אשים
כפר וקנוח וסתימה לנגד חטאתכם, להבדיל
ביניכם ובין החטא: לא) אלהי זהב. אתה הוא
שגרמת להם, שהשפעת להם זהב וכל
חפצם, מה יעשו שלא יחטאו. משל למלך

תפסיר רס"ג

אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ: ובען אם שבקת
 לחוביהון. ואם לא. מחיני כען. מספרך
 דכתבתא: **לג** ויאמר יהוה
 אל-משה מי אשר
 חטא-לי אמחנו מספרי:
 ואמר יי למשה. מן דחב קדמי. אמחיניה
 מספרי: **לד** ועתה לך | נחה
 את-העם אל אשר-דברתי
 לך הנה מלאכי ילך
 לפניך וביום פקדי ופקדתי

פאמחיני. מן דיואנדך אלדי
 כתבתה פאסתרית: לג) פקאל
 לה אללה. אלדי אכטא לי.
 אמחיה מן דיואני: לד) ואלאן
 פאמץ סיר אלקום. אלי
 אלמוצע אלדי קלת לך.
 הודי מלכי סיר בין ידיך. ופי
 יום מטאלבתי. אטאלבהם
 בכטאואהם: לה) פצדום
 אללה מן אלקום. עלי מא
 אצטנעו אלעגל. אלדי צנעה
 הרון: לג א) פקאל אללה
 למוסי. אמץ אצעד מן
 ההנא. אנת ואלקום.

עליהם חטאתם: ובען. איזיל דבר ית עמא. לאתר דמלילית
 לך. הא מלאכי יהך קדמך. וביום אסערותי. ואסער עליהון חוביהון:
לד ויגף יהוה את-העם על אשר עשו את-
 העגל אשר עשה אהרן: (פסוק זה אין מתרגמן בציבור) (ומחא יי
 ית עמא. על דאשתעבדו לעגלא. דעבד אהרן:) **ס לג** * וידבר
 יהוה אל-משה לך עליה מזה אתה והעם

— רס"י —

באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון
 העגל: לכ ויגף ה' את העם. מיתה בידי
 שמים, לעדים בלא התראתה:
לג 6 לך עליה מזה. ארץ ישראל גבוהה
 מכל הארצות, לכה נאמר עליה, דבר אחר
 כלפי שאמר לו בשעת הכעס (שמות לג ז) לך
 רד, אמר לו בשעת רצון לך עליה:

רחמים: לו אל אשר דברתי לך. יש פאן
 לך אצל דבור במקום אליך, וכן (מל"ט ז יט)
 לדבר לו על אדוניהו: הנה מלאכי. ולא
 אני: וביום פקדי וני. עתה שמעתי אליך
 מלכלותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד
 עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן
 העון הזה עם שאר העונות, ואין פרענות

תפסיד רס"ג

אלדי אצעדוּתְהֶם מִן מִצְרַיִם.
אלי אלבלד. אלדי אקסמת.
לאברהים ויצחק ויעקוב
קאילא. לנסלכם אעטיה:
(ב) ואבעת' בין ידיך מלכא.
אטרד בה אלפנעאנין
ואלאמורין. ואלחתין
ואלפרזין. ואלחויין ואליבוסיין:
(ג) אלי בלד יפיץ לבנא
ועסלא. לאני לא אצעד נורי פי
מא בינכם. לאנכם קום צעאב
אלרקאב. פלא אפניכם פי
אלטריק: (ד) פלמא סמע
אלקום. הדיא אלכ'בר אלסו

אֲשֶׁר הָעֵלִיתָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזֶרְעֶךָ
אֶתְנַנְּהָ: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה אֵיזִיל
סָק מִכָּא. אַתְּ וְעַמָּא. דְּאֶסִּיקְתָּא מֵאֶרְעָא
דְּמִצְרַיִם. לְאֶרְעָא. דְּקִיִּמִית. לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לְמִימְרָא. לְבִנְךָ אֶתְנַנְּהָ:
ב וּשְׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מִלְּאֹד
וְגֵרְשִׁתִּי אֶת-הַפְּנִיעֵנִי

הָאָמְרִי וְהַחֲתִי וְהַפְּרֹזִי הַחֲוִי וְהַיְבוּסִי: וְאֶשְׁלַח
קְדָמְךָ מִלְּאֹכָא. וְאֶתְרִיד. יְתַּ פְּנִיעֵנָאִי אִמֹרְאִי. וְחַתָּאִי וּפְרֹזָאִי. חֲוָאִי
וַיְבוּסָאִי: אֶל-אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ כִּי לֹא
אֶעֱלֶה בְּקִרְבֶּךָ כִּי עִם-קִשָּׁה-עֲרַף אֶתָּה פֶּן-
אֶכְלֶךָ בְּדַרְדְּךָ: לְאֶרְעָא. עֲבָדָא חֶלֶב וְדִבְשׁ. אֲרִי לֹא אֶסְלִיק
שְׂכִינְתִּי מִבִּינְךָ. אֲרִי עִם קִשִׁי קָדְלִי אֶתָּה. דְּלִמָּא אֲשַׁצִּינְךָ בְּאוֹרְחָא:
ד וַיִּשְׁמַע הָעָם אֶת-הַדְּבָר הַרְעָה הַזֶּה וַיִּתְּאֲבָלוּ

— כס"י —

אתָּה וְהָעָם. כָּאֵן לֹא נֶאֱמַר וְעַמְךָ: לְכַף אֲנִי אוֹמֵר לְךָ וּשְׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מִלְּאֹד:
ב וְגֵרְשִׁתִּי אֶת הַפְּנִיעֵנִי וְגוֹי. שֵׁשׁ אֲמוֹת הָיוּ. שֵׁשׁ אֲמוֹת הָיוּ. וְכִשְׁשְׂכִינְתִּי
וְהַגְּרָגְשִׁי עִמָּד וּפְנִיָּה מִפְּנִיָּהֶם מֵאֲלִיּוֹ: בְּקִרְבְּכֶם וְאַתֶּם מִמְרִים בִּי מִרְבָּה אֲנִי
ג אֶל אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ. אֲנִי אוֹמֵר עֲלֵיכֶם וְעַם: אֶכְלֶךָ. לְשׁוֹן כְּלִיּוֹן: ד הַדְּבָר
לְךָ לְהַעֲלוֹתָם: כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבֶּךָ. הָרַע. שְׂאִין הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה וּמְהַלְכַת עִמָּם:

זֶלְקָא הַדְּקִדּוּק: ג פֶּן אֶכְלֶךָ בְּדַרְדְּךָ. בא בפתח קטן תחת פתח גדול ומשפטו אֶכְלֶךָ בפתח הכ"ף
ודגש הלמ"ד. והוקל כמו אֶחָוֶף שמע לי (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

חזנו ולם יגעל כל אמר זייה עליה: ה) פקאל אללה למוסי. קל לבני אסראיל אנתם קום צעאב אלרקאב. פלו אני אצעדת נורי פי מא בינכם. טרפה ואחדה אפניתכם. ואלאן. אדימו עלי נזע זייכם. חתי אערפכם מא אצנע בכם: ו) פאדאם בני אסראיל. עלי נזע זייהם מן גבל חריב: ז) וכאן מוסי. יאכ'ד' אלכ'בא. פיצ'רבה כארג אלעספר בעידא מנה. ויסמיה מצ'רב

וּלֹא-שָׁתוּ אִישׁ עֵדָיו עָלָיו: ושמע עמא. ית פתגמא בישא. הדין ואתאבלו. ולא שווג. גבר תקון זיניה עלוהי: ה) ויאמר יהוה אל- משה אמר אל-בני- ישראל אתם עם-קשה- ערף רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה

מה אעשה-לך: ואמר יי למשה. אימר לבני ישראל אתון עם קשי קדל. שעה חדא. אסליק שכינתי מבינך ואשצינך. וכען. אעד תקון זינך מנך. גלי קדמי מא אעביד לך: ויתנצלו בני- ישראל את-עדים מהר חורב: ואעדו בני ישראל ית תקון זינהון מטורא דחורב: ומשה יקח את-האהל ונטה-לו | מחוץ למחנה הרחק מן-המחנה

— רס"י —

עדיכם מעליכם: ואדעה מה אעשה לך. בפקדת שאר העון. אני יודע מה שבלבי לעשות לך: ואת עדים מהר חורב. את העדי שהיה בידם מהר חורב: ומשה. מאותו עון והלאה: יקח את האהל. לשון הנה הוא לזקח אהל ונוטהו מחוץ למחנה. אמר מנדה לרב, מנדה לתלמיד: הרחק. אלפים אמה, פענן שנאמר (יכושע ג ז) אף

איש עדי. בתרים שנתנו להם בחורב. כשאמרו נעשה ונשמע: כ רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך. אם אעלה בקרבך, ואתם ממרים בי בקשיות ערפכם, אזעום עליכם רגע אחד, שהוא שיעור ועמו, שנאמר (ישעי כו ט) חבי כמעט רגע עד יעבר ועם, ואכלה אתכם, לפיכך טוב לכם שאשלח מלאך: ועתה. פרענות זו תלקו מיד, שתורידו

זולק הדקרוק: -ולא שתו. ד' בטעם מלעיל (וש):

תפסיד דס"ג

אלוועיד. ופאן פל מן טלב
עלמא מן ענד אללה. זכרג
אלוי מצרב אלוועיד. אלדי
כ'ארג אלעספר: ח) ופאן מוסי
אדי כ'רג אלוי אלכ'בא. יקום
גמיע אלקום. וונתצבון. כל
אמר ענד באב כ'באיה.
וילתפתון ורא מוסי. אלוי
דכ'ולה אלוי אלכ'בא: ט) ופאן
מוסי אדי דכל אלכ'בא. ונזל
עמוד אלג'מאם. ויקף עלי

וְקָרָא לוֹ אֶהָל מוֹעֵד וְהָיָה
כָּל-מִבְקֵשׁ יְהוָה יֵצֵא אֶל-
אֶהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר מְחוּץ
לְמַחֲנֵה: וּמֹשֶׁה נָסִיב ית מִשְׁכַּנָּא.
וּפְרִסִיָה לִיה מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא. אַרְחִיק
מִן מִשְׁרִיתָא. וְקָרִי לִיה מִשְׁכַּן בֵּית
אוֹלְפָנָא. וְהוּי כָּל דְּתַבַּע אוֹלְפָן מִן קָדָם
יִי. נְפִיק לְמִשְׁכַּן בֵּית אוֹלְפָנָא. דְּמִבְּרָא
לְמִשְׁרִיתָא: וְהָיָה כִּי תֵצֵא

מֹשֶׁה אֶל-הָאֶהָל יִקְוּמוּ כָּל-הָעָם וְנִצְבוּ אִישׁ
פֶּתַח אֶהָלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה עַד-בֹּאוֹ
הָאֶהָלָה: וְהוּי. כַּד נְפִיק מֹשֶׁה לְמִשְׁכַּנָּא. קִימִין כָּל עַמָּא.
וּמַתְעַתְדִין. גְּבַר בְּתַרְע מִשְׁכְּנִיָה. וּמַסְתַּכְּלִין אַחֲרֵי מֹשֶׁה. עַד דְּעָלִיל
לְמִשְׁכַּנָּא: וְהָיָה כִּבְּא מֹשֶׁה הָאֶהָלָה יֵרֵד עִמּוֹד
הָעֲנָן וְעָמַד פֶּתַח הָאֶהָל וְדַבֵּר עִם-מֹשֶׁה: וְהוּי.
כַּד עָלִיל מֹשֶׁה לְמִשְׁכַּנָּא. נְחִית עִמּוֹדָא דְּעַנְנָא. וְקָאִים בְּתַרְע מִשְׁכַּנָּא.

— כס"י —

מִן הַמִּחְנֵה לְלֶכֶת אֶל הָאֶהָל: יְקוּמוּ כָּל
הָעָם. עוֹמְדִים מִפְּנֵי וְאִין יוֹשְׁבֵין עַד
שְׁנַתְכֶסָּה מֵהֶם: וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה.
לְשִׁבְחָה. אֲשֶׁרֵי יְלוּד אִשָּׁה שְׂכָרָה מִבְּטַח.
שְׁהִשְׁכִּינָה תְכַנֵּס אַחֲרָיו לְפֶתַח אֶהָלוֹ: ט) וְדַבֵּר
עִם מֹשֶׁה. כְּמוֹ וּמְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה. תְּרַגּוּמוֹ
וּמַתְמַלֵּל עִם מֹשֶׁה שְׁהוּא כְּבוֹד שְׁכִינָה, כְּמוֹ
(צמדכ ז פט) וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹוֹ.
וְאִינוּ קוֹרָא מִדְּבַר אֱלֹוֹ. כְּשִׁהוּא קוֹרָא מִדְּבַר

רְחוֹק וְהָיָה בִּינֵיכֶם וּבֵינֵי כְּאֶלְפִים אַמָּה
בְּמִדָּה: וְקָרָא לוֹ. וְהָיָה קוֹרָא לוֹ אֶהָל מוֹעֵד.
הוּא בֵּית וְעַד לְמִבְקֵשֵׁי תוֹרָה: כָּל מִבְקֵשׁ
ה'. מִכָּאן לְמִבְקֵשׁ פְּנֵי זָקֵן כְּמִקְבֵּל פְּנֵי
הַשְׁכִּינָה: יֵצֵא אֶל אֶהָל מוֹעֵד. כְּמוֹ יוֹצֵא.
דְּבַר אַחַר וְהָיָה כָּל מִבְקֵשׁ ה' אֶפְלוּ מִלְּאֲכֵי
הַשְּׂרָת כְּשִׁהוּי שׁוֹאֲלִים מְקוֹם שְׁכִינָה,
חֲבָרִיהֶם אוֹמְרִים לָהֶם הָרִי הִיא בְּאֶהָלוֹ
שְׁלִי-מֹשֶׁה: ח) וְהָיָה. לְשׁוֹן הוֹדָה: כִּי תֵצֵא מֹשֶׁה

תפסיר רס"ג

וּמִתְמַלֵּל עִם מֹשֶׁה: **וְרָאָה כָּל-**
הָעַם אֶת-עַמּוּד הָעֲנָן עֹמֵד
פֶּתַח הָאֹהֶל וְקָם כָּל-הָעַם
וְהִשְׁתַּחֲוּוּ אִישׁ פֶּתַח אֹהֱלוֹ:
 וְחֹזֵן כָּל עַמָּא ית עמוּדא דְעֲנָנָא. קאִים
 בתרע משכְּנָא. וְקִימִין כָּל עַמָּא וְסֻגְדִין.
וְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה פָּנִים
אֶל-פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ וְשָׁב
אֶל-הַמַּחֲנֶה וּמִשְׁרָתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן זָעַר לֹא
יִמִּישׁ מִתּוֹד הָאֹהֶל: וּמִמְלִיל יי עִם מֹשֶׁה מִמְלִל עִם מִמְלִל.

באב אלכ'בא. ויכלם אללה
 מוסי': י) פאד'א ראי גמיע
 אלקום עמוד אלג'מאם. ואקף
 עלי באב אלכ'בא. קאמו
 אגמעין. וסגד כל אמר עלי
 באב כ'באיה: יא) ויכלם אללה
 מוסי' שפאהא. כמא יכלם
 אלמר צאחבה. וירגע אלי

— רש"י —

נאמר לו (שמות לד 3) ועלית בבקר אל הר
 סיני, לקבל לוחות האחרונות, ועשה שם
 ארבעים יום, שנאמר בהם (דברים י י) ואנכי
 עמדתי בהר פנימים הראשונים וגוי, מה
 הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון,
 אמור מעתה אמצעיים היו בכעס. בעשרה
 בתשרי נתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל
 בשמחה ובלב שלם, ואמר לו למשה סלחתי
 בך ברך, ומסר לו לוחות אחרונות. וירד
 והתחיל לצוותם על מלאכת המשכן
 ועשאוהו עד אהרן בניסן, ומשהוקם לא נדבר
 עמו עוד אלא מאהל מועד: **ושב אל**
המחנה. תרגומו ותב למשריתא, לפי שהוא
 לשון הנה, וכן כל הענין. וראה כל העם,
 וחנו. ונצבו וקיימין. והביטו, ומסתכלין.

פתרונו הקול מדבר בינו לבין עצמו,
 וההדיט שומע מאליו, וכשהוא קורא
 מדבר משמע שהמלך מדבר עם ההדיט:
והשתחוּוּ. לשכינה: י) **ודבר ה' אל משה**
פנים אל פנים. ומתמלל עם משה:
ושב אל המחנה. לאחר שנדבר עמו, היה
 משה שב אל המחנה ומלמד לזקנים מה
 שלמד. והדבר הזה נהג משה מיום הכפורים
 עד שהוקם המשכן ולא יותר, שהרי בשבעה
 עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובשמונה
 עשר שרף את העגל ודן את החוטאים,
 ובתשעה עשר עלה, שנאמר (שמות לג 6) ויהי
 ממחרת ויאמר משה אל העם וגוי, עשה שם
 ארבעים יום ובקש רחמים, שנאמר (ד' ט יא)
 ואתנפל לפני ה' וגוי, ובראש חדש אלול

וזלך הדקדוק: **ושב אל המחנה.** התרגום ותאיב ולא ותב, כי הוא דבר הווה תמיד וכל
 הווה משמש עבר ועתיד וכמו שפירש רש"י בפסוק ככה יעשה איוב. ואל תקשה מלשון
 המקרא דנקט ושב, כי הו"ו שבראש מהפכו לעתיד. ולא כן אתה אומר בתרגום כי דרכו
 לפרש:

תפסיד רס"ג

אלעסכר. ופאן כאדמה. יהושע אבן נון שאבא. לא יזול מן אלכ'בא : יב) פקאל מוסי ללה. אנת עאלם באנד קלת לי אצעד הולאי אלקום. ואנת פלם תערפני. במן תבעת' מעי. ואנת פקד קלת לי אני קד שרפת אסמך. ווגדת הצ'אא ענדי' יג) ואלאן. אן ווגדת הצ'אא ענדי. ערפני סיידך. חתי אערף בך. לקבל אן אגד הצ'אא ענדי. ואנצ'יר לשעבך

בְּמֵא דִּימְלִיל גּוּבְרָא עִם חֲבֵרִיה. וְתֵאִיב לְמִשְׁרִיתָא. וּמְשׁוּמְשָׁנִיה. יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נֹון

עוֹלִימָא. לָא עָדִי מְגוּ מִשְׁכָּנָא: פ

☪ חֲמִיטְרִי בספרי תיטן ☪ (שלישי) יב וַיֹּאמֶר

מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה רְאֵה רְאֵה אֶתְּה

אֹמֵר אֵלַי הֲעַל אֶת-הָעַם

הַזֶּה וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי

אֶת אֲשֶׁר-תִּשְׁלַח עִמִּי

וְאַתָּה אֹמֵרֶת יַדְעִיתִיךְ

בְּשֵׁם וְגַם-מִצַּאת חֵן בְּעֵינַי: וַאֲמַר מֹשֶׁה קְדָם יי. חזי.

דאָת. אָמַר לִי אַסְק יִת עֲמָא הָדִין. וְאַת לֹא הוֹדַעְתָּנִי. יִת דִּתִּשְׁלַח עִמִּי. וְאַת אֹמֵרֶת רַבִּיתְךָ בְּשׁוּם. וְאַף אֲשַׁבַּחְתָּא רַחֲמִין קְדָמִי:

וְעַתָּה אִם-נָא מִצַּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הוֹדַעְנִי נָא

אֶת-דְּרָכְךָ וְאַדְעֶךָ לְמַעַן אֶמְצָא-חֵן בְּעֵינֶיךָ

וְרֵאֵה כִּי עִמָּךְ הִגּוּי הַזֶּה: וּכְעַן. אִם פִּעַן אֲשַׁבַּחִית רַחֲמִין

— כ"י —

הַעֲנֵן וּגַם בְּךָ יִאֲמִינוּ לְעוֹלָם: יג וְעַתָּה. אִם אָמַת שְׁמִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הוֹדַעְנִי נָא אֶת דְּרָכְךָ, מַה שְׂכָר אֶתְּה נֹותֵן לְמוֹצָאֵי חֵן בְּעֵינֶיךָ: וְאַדְעֶךָ לְמַעַן אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֶיךָ. וְאַדַּע בְּזוּ מִדַּת תְּגַמּוּלְךָ מַה הִיא מִצִּיאַת חֵן שְׁמִצָּאתִי בְּעֵינֶיךָ, וּפְתָרוֹן לְמַעַן אֶמְצָא חֵן לְמַעַן אֲפִיר כְּמַה שְׂכָר מִצִּיאַת חֵן: וְרֵאֵה כִּי עִמָּךְ הִגּוּי הַזֶּה. שְׁלֵא תֹאמַר וְאַעֲשֶׂה אֹתְךָ לְגוּי גְדוֹל, וְאַת אֵלֶּה תַעֲזוּב, רְאֵה כִּי עִמָּךְ הֵם מִקְדָּם, וְאַם בְּהֵם תִּמְאַס, אִינִי סוֹמֵךְ

וְהַשְׁתַּחֲוּוּ, וּסְגִדִין. וּמְדַרְשׁוּ וְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה שְׂיָשׁוּב אֶל הַמַּחֲנֶה, אָמַר לוֹ אֲנִי בְּכַעַס וְאַתָּה בְּכַעַס, אִם כֵּן מִי יִקְרַבֶּם: יד רְאֵה אֶתְּה אֹמֵר אֵלַי. רְאֵה, תֵּן עֵינֶיךָ וְלַבֶּךָ עַל דְּבָרֶיךָ. אֶתְּה אֹמֵר אֵלַי וּגַי וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי וּגַי, וְאַשֶׁר אֹמֵרֶת לִי (שְׁמוֹת כג ט) הִנֵּה אֲנֹכִי שׁוֹלַח מִלְּאָךְ, אִין זֹו הוֹדַעְתָּה, שְׁאִין אֲנִי חֲפֵץ בְּה: וְאַתָּה אֹמֵרֶת יַדְעִיתִיךְ בְּשֵׁם. הַכְּרִיתִיךְ מִשְׁאָר בְּנֵי אָדָם בְּשֵׁם חֲשִׁיבוֹת, שְׁהָרִי אֹמֵרֶת לִי (שְׁמוֹת יט ט) הִנֵּה אֲנֹכִי בָא אֵלֶיךָ בְּעַב

תפסיר רס"ג

הדי'ה אלאמה: יד) קאל לה. נורי יסיר מעד אלי' אן אקדד: טו) קאל. אן לם יסיר נורד מענא מן אלאן. פלא תצעדנא מן ההני: טז) ובמא ד'א יערף אלאן. אן קד וגדת חצאא ענדד אנא וקומד. אלא במסיר נורד מענא (י"ג: מן אלאן). פנבין אנא וקומד. מן גמיע אלקום. אלד'י עלי' וגה אלארץ: יז) פקאל אללה למוסי. הדי'א אלאמר אלד'י

קדמך. הודעני כען ית אורח טובך. ואדע רחמך. בדיל דאשבח רחמין קדמך. וגלי קדמך. ארי עמד עמא הדין: **וַיֹּאמֶר פָּנִי יִלְכוּ וְהִנַּחְתִּי לָךְ:** **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲסִיף פְּנֵי הַלְּכִים אֶל-תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה:** **וַיֹּאמֶר קְדַמּוּהִי. אִם לִית שְׂכִינְתְּךָ מְהֻלְכָא בִּינְנָא. לָא תִּסְקַנְנָא מִכָּא:** **וּבַמָּה | יוֹדַע אִפּוּא כִּי-**

מֵצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי וְעַמֶּךָ הֲלוֹא בְּלִבְתְּךָ עִמָּנוּ וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעַמֶּךָ מִכָּל-הָעַם אֲשֶׁר עַל-

פָּנֵי הָאָדָמָה: ובמא יתידע הקא. ארי אשכחית רחמין קדמך אנא ועמך. הלא במהך שכינתך עמנא. ויתעבדן לנא פרישן לי

ולעמך. משוניי מכל עמא. דעל אפי ארעא: **פ**   **(רביעי)**

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה גַּם אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה

— כס"י —

הלא בלבכתך עמנו. ועוד דבר אחר אני שואל מפרך שלא תשרה שכינתך [עוד] על אמות העולם: **וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעַמֶּךָ.** ונהיה מבדלים בדבר הזה מכל העם, כמו (שמות ט ד) והפלה ה' בין מקנה ישראל וגוי: **יג** **גַּם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה.** שלא תשרה שכינתך עוד על אמות העולם, אעשה, ואין דבריו של בלעם על ידי שרית שכינה, אלא נופל וגלוי עינים, כגון (איז ד יב) ואלי דבר יגנב, שומעין

על היוצאים מכלצי שיתקיימו, ואת תשלום השכר שלי בעם הזה תודיעני ורבותינו דרשוהו במסכת ברכות (דף 6 ז 6) ואני לישב המקראות על אפניהם ועל סדרם באתי: **יד וַיֹּאמֶר פָּנִי יִלְכוּ.** בתרגומו, לא אשלח עוד מלאך, אני בעצמי אלך, כמו (שמו"ב ז יב) ופניך הולכים בקרב: **טו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים.** בזו אני חפץ, כי על ידי מלאך אל תעלנו מזה: **טז וּבַמָּה יוֹדַע אִפּוּא.** יודע מציאות החן,

תפסיד רס"ג

סאלתה אצנעה איצ'א. לאנד
 קד ו'גדת חצי'אא ענדי. ושרפת
 אסמך: (ח) קאל. אוריני נורד
 איצ'א: (ט) קאל. אנא אמר
 גמיע נורי בחצ'רתך. ואנאדי
 באסם אללה בין ידיך. וארוף
 מן ארוף. וארתם מן ארתם:
 (כ) קאל. לא תטיק אן תרא נורי.
 לאנה לא יראה אנסאן פ'חיא.

אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵעֲשֶׂה בִּי-
מִצֵּאת חַן בְּעֵינַי וְאֲדַעְךָ
בְּשֵׁם: וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה. אֵף יֵת
פִּתְגָמָא הַדִּין. דְּמַלִּילְתָּא אֶעֱבִיד. אֲרִי
אֲשַׁפְחֲתָא רַחֲמִין קַדְמִי. וְרַבִּיתְךָ בְּשׁוֹם:
וַיֹּאמֶר הָרֵאנִי נָא אֶת-
כְּבוֹדְךָ: וְאָמַר. אַחֲזִינִי כְּעַן יֵת יְקַדְךָ:

וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל-טוֹבִי עֲלֵ-
פָּנֶיךָ וְקִרְאתִי בְשֵׁם יְהוָה לְפָנֶיךָ וַחֲנַנְתִּי אֶת-
אֲשֶׁר אַחֲזִין וְרַחֲמֵתִי אֶת-אֲשֶׁר אֲרַחֵם: וְאָמַר. אֲנִי
אֶעֱבִיר כָּל טוֹבִי עַל אַפְךָ. וְאֶקְרִי בְּשֵׁמָא דִּי קַדְמְךָ. וְאַחֲזִין לְמַן דְּאַחֲזִין.
וְאַרְחִים עַל מִן דְּאַרְחִים: כ וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לְרַאֲתִי
אֶת-פָּנַי כִּי לֹא-יִרְאֵנִי הָאָדָם וַחֲזִי: וְאָמַר. לֹא תִכּוֹל
לְמַחֲזִי יֵת אִפִּי שְׂכִינָתִי. אֲרִי לֹא יַחֲזִינֵנִי אִנְשָׁא וַיִּתְקַיֵּים:

— רס"י —

זכות אבות, וכסדר זה שאתה רואה אותי
 מעשך וקורא שלש עשרה מדות הוי מלמד
 את ישראל לעשות כן, ועל ידי שיזכירו לפני
 רחום וחנון יהיו נענין כי רחמי לא כלים:
 וַחֲנַנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אַחֲזִין. אותן פעמים
 שארצה לחון: וְרַחֲמֵתִי. עת שאחפוץ לרחם.
 עד כאן לא הבטיחו אלא עתים אענה עתים
 לא אענה, אבל בשעת מעשה אמר לו (שמות
 לו י) הנה אנכי כורת ברית, הבטיחו שאינן
 חוזרות ריקם: כ וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל וְגו'. אף
 בשאעביר כל טובי על פניך איני נותן לך
 רשות לראות את פני:

על ידי שליח: יס וַיֹּאמֶר הָרֵאנִי נָא אֶת
 כְּבוֹדְךָ. ראה משה שהיה עת רצון ודבריו
 מקבלים, והוסיף לשאול להראותו מראית
 כבודו: יט וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבִיר וְגו'. הגיעה
 שעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך
 לראות, לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר
 תפלה, שפשוט צרכך לבקש רחמים על
 ישראל, הזפרת לי זכות אבות, פסביר אתה,
 שאם תמה זכות אבות אין עוד תקנה, אני
 אעביר כל מדת טובי לפניך על הצור, ואתה
 צפון במערה: וְקִרְאתִי בְשֵׁם ה' לְפָנֶיךָ.
 ללמדך סדר בקשת רחמים אף אם תכלה

תפסיר רס"ג

כא וַיֹּאמֶר יְהוָה הִנֵּה מָקוֹם

אֶתִּי וְנִצַּבְתָּ עַל-הַצּוּר: וַאֲמַר

יְיָ הֵא אֶתֶר מְתוּקֵן קְדָמִי וְתַתְּעַתֵּד עַל

טַנְרָא: כב וְהָיָה בְּעֵבֶר כְּבֹדִי

וְשִׁמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוּר

וְשִׁכְתִּי כִפִּי עָלֶיךָ עַד-עֲבָרֶי:

וַיְהִי בְּמַעֲבַר יְקָרִי וְאֲשׁוּיִנְךָ בְּמַעֲרַת

טַנְרָא וַאֲגִין בְּמִימְרֵי עֶלְךָ עַד דְּאֶעְבֵּר: כג וְהִסְרֹתִי אֶת-כִּפִּי

וְרֵאִיתָ אֶת-אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרְאוּ: וְאֶעֱדִי יָת דְּבַרְתָּ

יְקָרִי וְתַחֲזִי יָת דְּבַתְרִי וְדַקְדַּמִּי לֹא יִתְחַזֵּן: כד

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה פֶּסֶל-לְךָ

(חַמִּישִׁי) לָד * וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה פֶּסֶל-לְךָ

כא) קאל אללה. הודי ענדי

מוצע. אנתעב עלי אלצואן:

כב) פאדיא מד בך נורי. צירתך פי נקיר אלצואן.

וצללת בסחאבי עליך חתי יגוז

אוולה: כג) תם אזיל סחאבי.

חתי תנציר אואכיר נורי.

ואואילה לם תרא: לד) א) תם

קאל אללה למוסי. אנתת

דברת יקרי כשאסלק הנהגת כבודי מנגד
פניך ללכת משם ולהלך: וראית את אחרי.
הראהו קשר של-תפלין:

לד) פסל לך. הראהו מחצב ספירינזן
מתוך אהלו, ואמר לו הפסולת יהיה שלך,
ומשם נתעשר משה הרבה: פסל לך. אתה
שברת הראשונות, אתה פסל לך אחרות.
משל למלך שהלך למדינת הים והניח
ארוסתו עם השפחות, מתוך קלוקל השפחות
יצא עליה שם רע, עמד שושבינה וקרע
כתבתה, אמר אם יאמר המלך להרגה אומר
לו עדיין אינה אשתך. בודק המלך ומצא
שלא היה הקלוקל אלא מן השפחות, נתרצה
לה. אמר לו שושבינה כתוב לה כתבה
אחרת, שנקרעה הראשונה. אמר לו המלך
אתה קרעת אותה, אתה קנה לך גיר אחר,

כא הנה מקום אתי. בחר אשר אני מדבר
עמך תמיד, יש מקום מוכן לי לצרפך
שאטמינך שם שלא תזוק, ומשם תראה מה
שתראה, זהו פשוטו. ומדרשו על מקום
שהשכינה שם מדבר ואומר המקום אתי,
אינו אומר אני במקום, שהקדוש ברוך הוא
מקומו שלעולם ואין עולמו מקומו: כז בעבר
כבדי. כשאעבור לפניך: בנקרת הצור.
כמו (במדבר טז יז) העיני האנשים ההם תנקר,
(משלי ל יז) יקרוה עורבי נחל, (מלכים ב' יט כד)
אני קרתי ושתיתי מים, גזרה אחת להם,
נקרת הצור ברית הצור: ושכתי כפי. מכאן
שנתנה רשות למחבלים לחבל, ותרגומו
ואגין במימרי, כנוי הוא לדרך כבוד
שלמעלה, שאינו צריך לסוכך עליו בכף
ממש: כג והסרותי את כפי. ואעדי ית

שימו הביר (6) פסל-לך. המנהג להטעים הסמך ולהפריד ביניהם.

תפסיד דס"ג

לוּחֵי גֹהֵר כַּאֲלֹאֲוֹלֵיךְ. חֲתִי
אֶכְתֹּב עֲלֶיהֶמָּא. גְּמִיעַ אֶלְכֵּלָאִם.
אֶלְדֵּי כֹּאן. עֲלֵי אֶלְלוּחִין
אֶלְאֹוֹלֵיךְ אֶלְדֵּי כַּסְרֵתְהֶמָּא:
(ב) וְכֹן מִסְתַּעֲדָא לְאֶלְגִּדָּאָה.
וְאֶצְעֵד פִּי אֶלְגִּדָּאָה אֵלַי גְּבַל
סִינֵי. וְקֹף לִי תִים עֲלֵי רֵאס
אֶלְגְּבַל: (ג) וְאֶנְסָאן לֹא יֶצְעֵד
מֵעַד. וְלֹא יֵרָא אֶנְסָאן פִּי שִׁי
מִן אֶלְגְּבַל. חֲתִי אֶלְגֵּנִם
וְאֶלְבְּקָר לֹא יֵרְעוּן. מִמָּא יֵלִיָּה:
(ד) פְּנַחַת לוּחֵי גֹהֵר כַּאֲלֹאֲוֹלֵיךְ.
וְאֶדְלֵג מוּסִי בְּאֶלְגִּדָּאָה וְצֵעֵד
אֵלַי גְּבַל סִינֵי. כִּמָּא אִמְרָה

שְׁנֵי-לַחַת אֲבָנִים כְּרֵאשֵׁנִים
וְכַתְּבֵתִי עַל-הַלַּחַת אֶת-
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל-
הַלַּחַת הַרְּאשֵׁנִים אֲשֶׁר
שִׁבַּרְתָּ: וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה. פֶּסֶל לָךְ.
תִּרְיֵן לוּחֵי אֲבָנִיָּא כְּקִדְמָאִי. וְאֶכְתֹּב עַל
לוּחֵיָּא. יָת פְּתַגְמֵיָּא. דִּהְוּן. עַל לוּחֵיָּא
קִדְמָאִי דְתַבְרַתָּא: ב וְהִיָּה נֶכּוֹן
לְבַקָּר וְעַלִּית בְּבַקָּר אֶל-
הַר סִינֵי וְנִצַּבְתָּ לִּי שֵׁם

עַל-רֵאשׁ הַהָר: וְהוּי זְמִין לְצַפְרָא. וְתַסְק בְּצַפְרָא לְטוּרָא
דְּסִינֵי. וְתַתְּעַתֵּד קְדָמִי. תַּמָּן עַל רֵישׁ טוּרָא: ג וְאִישׁ לֹא-יַעֲלֶה
עִמָּךְ וְגַם-אִישׁ אֶל-יֵרָא בְּכָל-הָהָר גַּם-
הַצֵּאן וְהַבְּקָר אֶל-יֵרְעוּ אֶל-מוֹל הַהָר הַהוּא:
וְאֶנְשׁ לֹא יִסַּק עִמָּךְ. וְאִף אֶנְשׁ לֹא יִתְחַזֵּי בְּכָל טוּרָא. אִף עָנָא
וְתוּרֵי לֹא יֵרְעוּן. לְקַבִּיל טוּרָא הַהוּא: ד וַיִּפְסֹל שְׁנֵי-לַחַת
אֲבָנִים כְּרֵאשֵׁנִים וַיִּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בְּבַקָּר וַיַּעַל
אֶל-הַר סִינֵי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ

— כ"ג —

ד נכּוֹן. מִזְמָן: ג וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ.
הַרְּאשֵׁנֹת עַל יְדֵי שְׁהִי בְּתַשׁוּאוֹת
וְקוּלוֹת וְקַהֲלָה. שְׁלִטָּה בְּהֵן עֵין רְעָה. אֵין
לָךְ מַדָּה יִפָּה מִן הַצְּנִיעוּת:

וְאֵי אֶכְתֹּב לָהּ בְּכַתֵּב יְדִי. כֹּן הַמְּלִךְ זֶה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַשְּׁפָחוֹת אֱלוֹ עֵרֵב רַב,
וְהַשׁוֹשְׁבִין זֶה מֹשֶׁה, אֶרֶוּסְתּוֹ שְׁלֵ-הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל, לְכַף נֶאֱמַר פֶּסֶל לָךְ:

תפסיר רס"ג

אללה. ואכיד' מעה לוחי
אלגוהר: ה) פתגלא אללה
באלג'מאם. ואוקף נורה מעה
הנאד. ונאדא באסם אללה:
ו) פלמא מר נור אללה בין
ידיה. נאדא אללה. אללה
אלטאיך אלדחום אלדאוף.
טויל אלמדהל. פתיר אלפצל
ואלאחסאן: ז) תאפיך אלפצל
לאלוף. גאפר אלד'נב ואלגרם
ואלכטייה. וברי ולא יברי.

שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים: ופסל. תרין
לוחי אבניא בקדמאי. ואקדים משה
בצפרא וסליק לטורא דסיני. כמא
דפקיד יי יתיה. ונסיב בידיה. תרין לוחי
אבניא: ה) וירד יהוה בענן
ויתיצב עמו שם ויקרא
בשם יהוה: ואתגלי יי בעננא.
ואתעתד עמיה תמן. וקרא בשמא די:
ויעבר יהוה | על-פניו

ויקרא יהוה | יהוה אל רחום וחנון ארך אפים
ורב חסד ואמת: ואעבר יי שכניתי על אפיה וקרא. יי יי.
אלהא רחמנא וחנונא. מרחיק רגז ומסגי למעבד טבון וקשוט: ד) נצר
חסד לאלפים נשא עון ופשע וחסאה ונקה
לא ינקה פקד | עון אבות על-בנים ועל-בני

— רס"י —

טוב לעושי רצונו: ז) נצר חסד. שהאדם
עושה לפניו: לאלפים. לשני אלפים דורות:
עון ופשע. עונות אלו הודונות. פשעים אלו
המרדים, שאדם עושה להכעיס: ונקה לא
ינקה. לפי פשוטו משמע, שאינו מותר על
העון לגמרי, אלא נפרע ממנו מעט מעט.
ורבותינו דרשו מנקה הוא לשבים ולא ינקה
לשאין שבים: פקד עון אבות על בנים.
כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם, שפבר

כ ויקרא בשם ה'. מתרגמין וקרא בשמא
דה: ו ה' ה'. מדת הרחמים היא, אחת קדם
שיחטא, ואחת אחר שיחטא וישוב: אל. אף
זו מדת רחמים, וכן הוא אומר (תהלים כג ז)
אלי אלי למה עזבתני, ואין לומר למדת הדין
למה עזבתני כן מצאתי במכילתא: ארך
אפים. מאריך אפו ואינו ממחר לפרע, שמא
יעשה תשובה: ורב חסד. לצריכים חסד.
שאין להם זכות כל כך: ואמת. לשלם שכר

וזלק הדקדוק: נצר חסד לאלפים. למ"ד השמוש בקמץ וכל שאר לאלפים בפתח (מהר"ב):

שמנו המור (ו) אל רחום. המנהג להפריד ביניהם.

תפסיד רס"ג

מטאלב בְּדָנוּב אֱלֹאֵבֵא
 מַע אֱלֹבְנִין וְאֵלֶת וְאֵלֶת
 וְאֵלֶדְוֹאֵבֵע: ח) פֶּאֶסְרַע מוֹסִי.
 וְכִד עֲלִי אֱלֹאֲרִין וְסָגֵד:
 ט) קֹאֵל. אֵן וְגֵדֶת תְּצִיאָא
 עֲנֻדָּד יֵא רַב. יִסִּיר נוֹרָד פִּי מֵא
 בִּינָנָא. אֲדִי הֵם קוּם צֶעֶאֵב
 אֱלֶרְקֵאֵב. פֶּאֶגִּיפֶר דְּנִוְבָנָא
 וְכִטֵּאִיאָנָא וְאַצְטִפְנָא: י) קֹאֵל.
 הָאָנָא עֲאֵהֵד עֵהֵדָא. וְחֵדִיא
 גְּמִיע קוֹמָד אֲצַנַע אַעגִּוִבֵאֵת.
 מֵא לֵם יִכְלַק מוֹת לֵהָא. פִּי גְּמִיע

בְּנִים עַל-שְׁלִשִׁים וְעַל-

רְבִיעִים: נָטִיר טִיבוּ לְאֵלֶפִי דְרִין.
 שְׂבִיק לְעוּיָן. וְלִמְרוֹד וְלִחֻבִין. סָלַח
 לְדִתִּיבִין לְאוֹרִיתִיה וְלִדְלָא תִיבִין לֹא
 מְזִפִּי. מִסְעֵר חוֹבִי אֲבָהֵן. עַל בְּנִין וְעַל
 בְּנֵי בְנֵי מְרִדִין. עַל דְּרַתְלִיתֵאִי וְעַל דְּרַת
 רְבִיעֵאִי: ח) וְיִמְהַר מֹשֶׁה וַיִּקְדֹּ
 אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה: וְאוֹחֵי מֹשֶׁה.
 וְכִרַע עַל אֶרְעָא וְסִגִּיד: ט) וַיֹּאמֶר

אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ

אֲדֹנָי יִלְדֶ-נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבָּנוּ כִּי עִם-קִשָּׁה-עֲרַף
הוּא וְסִלַּחַת לְעוּנָנוּ וְלִחֻטָּאתָנוּ וְנַחֲלִתָנוּ: וַיֹּאמֶר.
 אִם כֶּעַן אֲשַׁבְּחִית רַחֲמֵין קְדָמְךָ יְיָ. תִּהְדֶּךָ כֶּעַן שְׂכִינְתָא דִּי בִּינָנָא. אֲרִי

עִם קִשִּׁי קָדָל הוּא. וְתִשְׁבּוּק. לְחֻבְנָא וְלִחֻטָּאָנָא וְתַחֲסִנְנָא: (שִׁישִׁי)

וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲנִכִּי כִרַת בְּרִית נֶגֶד כָּל-עַמְּךָ
אֲעִשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא-נִבְרְאוּ בְּכָל-הָאָרֶץ

— כִּשׁׁי —

מֵאֲחַר שְׂאֵתָה נּוֹשֵׂא עוּן, וְאִם עִם קִשָּׁה עֲרַף
 הוּא וַיִּמְרוּ בָּךְ, וְאִמְרַתְךָ עַל זֹאת פֶּן אֲכַלְךָ
 בְּדִרְךָ, אֵתָה תִסְלַח לְעוּנֵינוּ. וְיֵשׁ כִּי בְּמִקּוֹם
 אִם: וְנַחֲלִתָנוּ. וְתִתְּנֵנוּ לָךְ לְנַחֲלָה מִיְהוָה, זֶה
 הִיא בְּקִשְׁתְּךָ וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעַמְּךָ, שְׁלֵא תִשְׁרַח
 שְׂכִינְתְּךָ עַל הָאֲמוֹת: י) כִּרַת בְּרִית. עַל זֹאת:
 אֲעִשֶׂה נִפְלְאוֹת. לְשׁוֹן וְנִפְלִינוּ שְׂתִהִיו

פֶּרֶשׁ בְּמִקְרָא אַחַר (שְׁמוֹת כ ז) לְשׁוֹנָאִי:
 וְעַל רְבִיעִים. דוֹר רְבִיעִי, נִמְצָאת מִדָּה טוֹבָה
 מְרַבָּה עַל מִדַּת פְּרַעֲנוֹת אַחַת לְחֻמֶּשׁ מֵאוֹת.
 שְׂבִמְדָה טוֹבָה הוּא אוֹמֵר נוֹצֵר חֶסֶד לְאֵלֶפִים:
 ח) וַיִּמְהַר מֹשֶׁה. כְּשֶׂרָאָה מֹשֶׁה שְׂכִינָה
 עוֹבְרַת וְשִׁמְעַ קוֹל הַקְּרִיאָה, מִיָּד וַיִּשְׁתַּחֲוֶה:
 ט) יִלְדֶ נָא ה' בְּקִרְבָּנוּ. כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּ.

זֶלֶק הַדְּקִדּוּק: וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲנִכִּי. הַנְעִימָה בְנוּיָן. עֵינִן בְּמִסּוֹרֶת הַתִּיגָאן פֶּרֶשֶׁת בְּרֵאשִׁית
 פֶּסוּק כִּי עֵרוּם אֲנִכִּי וְכֵן בְּפֶרֶשֶׁת וַיְחִי פֶּסוּק הִנֵּה אֲנִכִּי מֵת:

תפסיר רס"ג

אלעאלם ופי מא בין אלמם. וינציר גמיע אלקום. אלדיי אנת פי מא בינהם. צנע אללה אנח מכיף. אלדיי אנא צאנעה מעד: יא) פאחפי' מא אנא אמרד בה אליום. האנא טארד מן בין ידיד. אלמוריון ואלכנעאנין. ואלחתיין ואלפרויון. ואלחויין ואליוסיון: יב) אחדיר אן תעהד עהדא לאהל אלבלה. אלדיי אנת צאיר אליה. כלא יכוננו והקא פי מא בינד: יג) בל מדאבחהם פאנקציו. ודכאכהם פכסרו.

וּבְכָל-הַגּוֹיִם וּרְאָה כָּל-
הָעַם אֲשֶׁר-אֵתָהּ בְּקִרְבּוֹ
אֶת-מַעֲשֵׂה יְהוָה כִּי-נֹרָא
הוּא אֲשֶׁר אָנֹכִי עֹשֶׂה עִמָּךְ:
וְאָמַר. הֲאֵאֱנָא גֹזֵר קָיָם. קָדָם כָּל עַמֶּךָ
אֶעֱבִיד פְּרִישׁוֹן. דְּלֹא אֶתְּבָרִיאֻ בְּכָל
אַרְעָא וּבְכָל עַמְמִיא. וַיְחַזֵּי כָּל עַמָּא.
דְּאֵת בֵּינֵיהוֹן. ית עובדא דיי ארי דחיל
הוא. דאנא עביד עמד:
שָׁמַר-לָךְ אֵת אֲשֶׁר
אָנֹכִי מַצְוֶיךָ הַיּוֹם הַנֶּנִּי גֵרֶשׁ
מִפְּנֵיךָ אֶת-הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי
וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי: טר לך. ית דאנא מפקדך יומא דין. האנא
מתריד מן קדמך. ית אמוראי וכנענאי. וחתאי ופרזאי. וחואי ויבוסאי:
שָׁמַר לָךְ פֶּן-תִּכְרַת בְּרִית לְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אֵתָהּ בָּא עָלֶיהָ פֶּן-יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ
בְּקִרְבֶּךָ: אסתמר לך. דלמא תגזר קים ליתיב ארעא. דאת עליל
עלה. דלמא יהי לתקלא בינד: יג) כִּי אֶת-מִזְבְּחֹתֶם
תִּתְּצוּן וְאֶת-מִצְבֹּתֶם תִּשְׁבְּרוּן וְאֶת-אֲשֵׁרֵי
תִּכְרֹתוֹן: ארי ית איגוריהון תתרעון. וית קמתהון תתברון.

— כס"י —

מבדלים בזו מכל האמות, שלא תשרה אמות יש כאן כי הגרששי עמד ופנה
שכינתי עליהם: יא) את האמורי וגוי. שש מפניהם: יג) אשריו. הוא אילן שעובדים

תפסיד דס"ג

וסואריהם תגדעון: יד) ולא תסגוד למעבוד אכיר. לאן אללה אסמה אלמעאקב. והו יקדר עלי' אן יעאקב: טו) פלא תעהד עהדא מע אהל אלבלד. פיסג'ון פי תבע מעבודאתהם. ויד'בחון להא. וידעון בך. פתאכל מן ד'בחה: טז) ותזנוג בניד מן בנאתהם. פתסגי' בנאתה פי תבע מעבודאתהם. ותסגי' בניד איצ'א: יז) ומעבודא מסבוכא לא תצנע לך: יח) וחג אלפסיר אחפצה. סבעה' איאם תאכל פסירא כמא אמרתך. פי וקת

וית אשיריהון תקצצון: יד כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהוה קנא שמו אל קנא הוא: ארי. לא תסגוד לטעות עממיא. ארי יי קנא שמייה. אל קנא הוא: טו פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחר אלהיהם וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחן: דלמא תגור קים ליתיב ארעא. ויטעון בתר טעותהון. וידבחון לטעותהון.

ויקרוז לך. ותיכול מדבחיהון: טז ולקחת מבנותיו לבניך וזנו בנותיו אחרי אלהיהן והזנו את בניך אחרי אלהיהן: ותסב מבנתהון לבנד. ויטעון בנתהון. בתר טעותהון. ויטעין ית בנד. בתר טעותהון: יח אלהי מסכה לא תעשה לך: דחלן דמתכא לא תעביד לך: יח את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב כי בחדש

— כס"י —

אתה שאין עונש באכילתו, ואני מעלה עליך כמורה בעבודתם, שמתוך כך אתה בא ולוקח מבנותיו לבניך: יח חדש האביב.

אותו: יד קנא שמו. מקנא להפרע ואינו מותר, והו כל לשון קנאה, אוחז בנצחוננו ופורע מעוזביו: טו ואכלת מזבחן. כסבור

תפסיר רס"ג

שהר אלפריד. לאנך כ'רגת פיה
מן מצר: יט) וכל אוול בטן פהו
לי. ומא ד'כרתה מאשיתך. מן
אוואיל אלפקר ואלג'נם:
(כ) ובכר אלחמיר אפדה
בשאה. ואן לם תפדה פאקפה.
וגמיע בכור בניך תפדיהם. ולא
יחצרו בין ידי פרג'א:
(כא) סתה' איאם תכ'דם. ופי
אליום אלסאבע אסבת. חתי
וקת אלחרת' ואלחצ'אד תסבת:

הַאֲכִיב יְצֵאתָ מִמִּצְרַיִם:

יֵת חָגָא דְפִטְרִיא תִטְר. שְׁבַעא יוֹמִין.
תִּיכּוֹל פִּטְרִיא דְפִקִּידתְךָ. לְזִמֵּן יִרְחֵא
דְאֲבִיבָא. אֲרִי בִירְחֵא דְאֲבִיבָא. נְפִקְתָּא

מִמִּצְרַיִם: וְכֹל-פֶּטֶר רְחֵם לִי

וְכֹל-מִקְנֶךָ תִּזְכֹּר פֶּטֶר שׁוֹר

וְשֵׂה: כָּל פֶּתַח וְלֶדָא דִּילִי הוּא. וְכֹל

בְּעִירְךָ דְכִרְיִן תִּקְדִּישׁ. בְּכוֹר תּוֹר וְאָמַר:

וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֵׂה

וְאִם-לֹא תִפְדֶּה וְעֵרְפֶתוּ כָּל בְּכוֹר בְּנֵיךָ תִפְדֶּה

וְלֹא-יֵרְאוּ פְנֵי רִיקָם: וּבּוֹכְרָא דְחֲמָרָא תִפְרוֹק בְּאִמְרָא. וְאִם

לֹא תִפְרוֹק וְתִקְפִיחַ. כָּל בּוֹכְרָא דְבִנְךָ תִפְרוֹק. וְלֹא יִתְחַזּוּן קֳדָמִי

רִיקָנִין: כֹּא שֵׁשֶׁת יָמִים תִּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי

תִּשְׁבֹּת בְּחָרִישׁ וּבִקְצִיר תִּשְׁבֹּת: שְׁתֵּא יוֹמִין תִּפְלַח.

— רס"י —

פדיונו קצוב, שנאמר (צמדכ יח טז) ופדיונו מִן
חֲדָשׁ תִּפְדֶּה: וְלֹא יֵרְאוּ פְנֵי רִיקָם. לפי
פשוטו שלמקרא דבר בפני עצמו הוא, ואינו
מוסב על הבכור, שאין במצות בכור ראית
פנים, אלא אזהרה אחרת היא וכשתעלו
לרגל לראות לא יראו פני ריקם, מצוה
עליכם להביא עולת ראית פנים, ולפי מדרש
ברייתא מקרא יתר הוא, ומפנה לגזרה שנה,
ללמד על הענקתו שלעבד עבדי שהיא
חמשה סלעים מכל מין ומין, כפדיון בכור,
במסכת קדושין (דף יז ב): כֹּא בְּחָרִישׁ וּבִקְצִיר
תִּשְׁבֹּת. למה נזכר חריש וקציר, יש
מרבתינו אומרים על חריש שלערב

חֲדָשׁ הַבְּכוֹר, שֶׁהַתְּבוּאָה מִבְּכֹרֶת בְּבִשּׁוּלָה:
יֵת כָּל פֶּטֶר רְחֵם לִי. באדם: וְכֹל מִקְנֶךָ
תִּזְכֹּר וגו'. וְכֹל מִקְנֶךָ אֲשֶׁר תִּזְכֹּר בְּפֶטֶר שׁוֹר
וְשֵׂה, אֲשֶׁר יִפְטוֹר זָכַר אֶת רְחֻמָּה: פֶּטֶר.
לשון פתיחה, וכן (משלי יז יז) פוטר מים
ראשית מדון. תיז' של תזכר לשון נקבה
היא, מוסב על היולדת: כּוּפֶטֶר חֲמוֹר. ולא
שאר בהמה טמאה: תִּפְדֶּה בְּשֵׂה. נותן שה
לכהן, והוא חלין ביד כהן, ופטר חמור מתר
בעבודה לבעלים: וְעֵרְפֶתוּ. עורפו בקופיץ,
הוא הפסיד ממון כהן, לפיכך יפסד ממונו:
כָּל בְּכוֹר בְּנֵיךָ תִפְדֶּה. חמשה סלעים

תפסיד רס"ג

כב) וְחַג אֱלֹאֲסַאֲבִיעַ תַּצַּנְעָה לָךְ. וְקַת בַּכּוֹר חֲצֵאֵד אֱלֹחֲנִטָה. וְחַג אֱלֹגְמֵעַ. פִּי נְהֵאִיחַ' אֱלֹסְנָה: כג) תִּלְאֲת' מְרֵאֵר פִּי אֱלֹסְנָה. יחֲצִיר גְּמִיעַ רִגְאֵלֶךְ. בֵּין יָדֵי אֱלֹסִיִּד אֱלֵלָה אֱלֵאָה אֱסֵרֵאִיל: כד) פֵּאֲנֵי אֶקְרִי' אֶמְמֵא מִן בֵּין יָדֵיךְ. וְאוֹסַע תַּכְיִמְךְ. וְלֹא יִגְעֵב אַחַד שְׂוִיא מִן אֶרְצֶיךָ. אֲדִי צַעֲדַת לְאֱלֹחֵי־צוּר בֵּין יָדֵי אֱלֵלָה רַבְּךָ. תִּלְאֲת' מְרֵאֵר פִּי אֱלֹסְנָה:

וביזמא שביעאה תנוח. בזרעא ובחצדא

תנוח: כב וְחַג שִׁבְעַת תַּעֲשֶׂה

לָךְ בַּכּוֹרִי קִצִּיר חֲטִים וְחַג

הָאֲסִיף תִּקּוּפַת הַשָּׁנָה:

וְחַגָּא דְשַׁבּוּעֵיאַ תַּעֲבִיד לָךְ. בַּכּוֹרִי חֲצֵד חֲטִין. וְחַגָּא דְכַנְשָׂא. בְּמַפְקָה דְשַׁתָּא:

כג שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה

יִרְאֶה כָּל-זְכוּרְךָ אֶת-פְּנֵי

הָאָדָם | יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

תלת זמנין בשתא. יתחזון

כָּל זְכוּרְךָ. קָדָם רַבּוֹן עֲלֵמָא יי אֱלֹהֵא דִישְׂרָאֵל: כד כִּי-אוֹרִישׁ

גוֹיִם מִפְּנֵיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת-גְּבֻלְךָ וְלֹא-יִחַמְדוּ

אִישׁ אֶת-אֶרְצְךָ בְּעֵלְתֶךָ לִירְאוֹת אֶת-פְּנֵי יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה: אַרְי אֶתְרִיךְ עֲמִמִּין מִן

— רס"ג —

שהיא מנחה ראשונה הבאה מן החדש שלחטים למקדש, כי מנחת העמר הבאה בפסח מן השעורים היא: וְחַג הָאֲסִיף. בזמן שאתה אוסף תבואתך מן השדה לבית. אסיפה זו לשון הכנסה לבית, כמו (דברים כג ז) וְאֶסְפְּתוּ אֵל תוֹךְ בֵּיתְךָ: תִּקּוּפַת הַשָּׁנָה. שהיא בחזרת השנה, בתחלת השנה הבאה: תִּקּוּפַת. לשון מסבה והקפה: כג כָּל זְכוּרְךָ. כל הזכרים שבה. הרבה מצות בתורה נאמרו ונכפלו, ויש מהם שלש פעמים וארבע, לחייב ולענוש על מנין לאוין שבהם ועל מנין עשה שבהם: כד אוֹרִישׁ. בתרגומו אתרך, וכן (דברים ז ל) הַחֵל רֶשֶׁת, וכן

שביעית הנכנס לשביעית, וקציר שלשביעית היוצא למוצאי שביעית, ללמדך שמוסיפין מחול על הקדש, וכן משמעו, ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת ועבודת ששת הימים שהתרת לך יש שנה שהקציר והקציר אסור, ואין צריך לומר חריש וקציר שלשביעית, שהרי כבר נאמר (ויקרא כג ז) שָׂדֶךְ לֹא תזַרַע וגו' ויש מהם אומרים, שאינו מדבר אלא בשבת, וחריש וקציר שהזכר בו, לומר לך מה חריש רשות אף קציר רשות, יצא קציר העמר, שהוא מצוה ודוחה את השבת: כג בַּכּוֹרִי קִצִּיר חֲטִים. שאתה מביא בו שתי הלחם מן החטים: בַּכּוֹרִי.

תפסיר רס"ג

קָדַמְךָ. וְאֶפְתִּי יָת תְּחוּמֶךָ. וְלֹא יִחְמִיד
 אֲנִשׁ יָת אֶרְעֶךָ. בְּמִסְקֶךָ. לְאַתְחַזְּאָה קָדָם
 ׀ אֱלֹהֶיךָ. תִּלְתִּת זְמַנִּין בְּשֵׁתָא:
לֹא-תִשְׁחַט עַל-חֶמֶץ
דִּם-זִבְחֵי וְלֹא-יִלִּין לִבְקָר
זִבַּח חַג הַפֶּסַח: לֹא תִבּוֹס עַל
 חֶמֶץ דִּם פֶּסַחִי. וְלֹא יִבִּיתוּן לְעַפְרָא.
 תִּרְבִּי נִכְסֵת חֲגָא דְפֶסַחָא:

כִּי רֵאשִׁית בְּפוּרֵי אֲדַמְתֶּךָ
 תָּבִיא בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא-תִבְשַׁל גְּדֵי בַחֲלָב
 אֲמוֹ: רֵישׁ בְּפוּרֵי אֶרְעֶךָ. תִּיתִי. לְבֵית מִקְדָּשָׁא דִּי אֱלֹהֶיךָ. לֹא
 תִּיכְלוּן בְּשַׁר בַּחֲלָב: פ (שביעי) כִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
 כְּתַב-לְךָ אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל-פִּי |
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אֶתְּךָ בְּרִית וְאֶת-יִשְׂרָאֵל:

— כ"י —

(דברים ט ט) אֶרֶץ חֲטָה וְשִׁעוּרָה וְגִפְן וְתַאנְהָה
 וְרִמּוֹן, אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ, הוּא דְבַשׁ
 תְּמָרִים: לֹא תִבְשַׁל גְּדֵי. אֲזַהֲרָה לְבָשָׂר
 בַּחֲלָב, וְשֹׁלֵשׁ פְּעָמִים כְּתוּב בַּתּוֹרָה אֶחָד
 לְאַכִּילָה, וְאֶחָד לְהִנָּאָה, וְאֶחָד לְאַסוּר בְּשׂוּל:
 גְּדֵי. כֹּל וְלֹד רַף בְּמִשְׁמַע וְאַף עַגֹּל וְכִבָּשׁ.
 מִמָּה שֶׁהֶצְרַךְ לְפָרֵשׁ בְּכִמְהָ מְקוּמוֹת (זכרטיס
 ל ט י) גְּדֵי עֲזִים, לְמִדַּת שְׁגָדֵי סֵתָם כֹּל יוֹנְקִים
 בְּמִשְׁמַע: בַּחֲלָב אֲמוֹ. פָּרֵט לְעוֹף שָׁאִין לוֹ
 חֲלָב אִם, שָׁאִין אֲסוּרוֹ מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא
 מִדְּבָרֵי סוּפְרִים: כִּי אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.
 וְלֹא אֵתָה רְשָׁאֵי לְכַתּוּב תּוֹרָה שְׁבַעֲלָ פֶה:

(זמזכר כ ט) וַיֹּרֶשׁ אֶת הָאֲמוּרִי, לְשׁוֹן
 גְּרוּשִׁין: וְהִרְחַבְתִּי אֶת גְּבֻלְךָ. וְאֵתָה רְחוֹק
 מִבֵּית הַבְּחִירָה וְאִינֶךָ יְכוּל לְרֵאוֹת לְפָנַי
 תְּמִיד, לְכַף אֲנִי קוֹבֵעַ לְךָ שְׁלֹשׁ רִגְלִים הַלְלוּ:
 כִּי לֹא תִשְׁחַט וּגִי. לֹא תִשְׁחַט אֶת הַפֶּסַח
 וְעִדּוֹן חֶמֶץ קִיָּם, אֲזַהֲרָה לְשׁוֹחֵט אוֹ לְזוֹרֵק אוֹ
 לְאַחַד מִבְּנֵי הַחֲבוּרָה: וְלֹא יִלִּין. כְּתַרְגוּמוֹ.
 אִין לִינָה מוֹעֵלֶת בְּרֵאשׁ הַמְזֻבָּח, וְאִין לִינָה
 אֲלֵא בְּעִמּוּד הַשְּׁחָר: זִבַּח חַג הַפֶּסַח.
 אִימוּרִיו, וּמִכָּאן אֵתָה לְמַד לְכֹל הַקָּטָר חֲלָבִים
 וְאַבְרִים: כִּי רֵאשִׁית בְּפוּרֵי אֲדַמְתֶּךָ.
 מִשְׁבַּעַת הַמִּינִין הָאֲמוּרִים בְּשִׁבְחָ אֶרְעֶךָ

תפסיד רס"ג

כח) פִּאֲקָאָם תִּים עֲנֵד אֱלֹהִים.
אֲרַבְעִין יוֹמָא וְאַרְבַּעִין לַיְלָה.
לֹם יֹאכֵל טַעֲמָא וְלֹם יִשְׁרַב
מֵאָא. וְפִתֵב לֵה עֲלִי אֱלֹהִין.
כָּלֵאָם אֲלַעְהֵד. וְהִי אֲלַעֲשֵׁר
אֲלִכְלֵמָאֵת: (כט) פִּלְמָא נָזַל
מוֹסִי מִן גְּבַל סִינִי. וְלוֹחִי
אֲלִשְׁהֲאֵדָה פִי יֵדָה. פִי נִזּוּלָה מִן
אֲלִגְבַל. וְמוֹסִי לֹם יַעֲלֵם. אֵנָה
קֵד בִּין נֹר וְגֵהֵה. חִין פִּלְמָה
אֱלֹהִים: (ל) פִּרְאִי הֲרוּן. וְסֵאִיר
בְּנֵי אִסְרָאֵל מוֹסִי. פִּאֲדִי קֵד

וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה. כְּתוּב לְךָ יְתַּ פִּתְגָּמִיָּא
הָאֵלִין. אֲרִי. עַל מִימַר פִּתְגָּמִיָּא הָאֵלִין.
גְּזֵרִית עֲמָךְ. קִים וְעַם יִשְׂרָאֵל:
בַּה וַיְהִי־שֵׁם עִם־יְהוָה
אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים
לַיְלָה לַחֵם לֹא אָכַל וּמִים
לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב
עַל־הַלְחָת אֵת דְּבָרֵי
הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים:

וְהָיָה תִמֹן קָדָם יְיָ. אֲרַבְעִין יָמִין וְאַרְבַּעִין לַיְלֹן. לַחֲמָא לֹא אָכַל.
וּמִיָּא לֹא שָׁתִי. וְכִתַּב עַל לוֹחִיָּא. יְתַּ פִּתְגָּמִי קִימָא. עֲשֶׂרֶת פִּתְגָּמִין:
בַּט וַיְהִי בְרִדַת מֹשֶׁה מֵהָר סִינִי וּשְׁנֵי לַחַת
הָעֵדֻת בְּיַד־מֹשֶׁה בְרִדְתוֹ מִן־הָהָר וּמֹשֶׁה
לֹא־יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֹתוֹ: וְהָיָה. פִּד
נַחַת מֹשֶׁה מִטּוֹרָא דִּסִּינִי. וְתַרְיִן לוֹחִי סְהֵדוּתָא בְּיַדָּא דְּמֹשֶׁה. בְּמִיחַתִּיה
מִן טּוֹרָא. וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע. אֲרִי סְגִי. זִיו יִקְרָא דְּאִפּוּהִי בְּמִלְלוּתִיה עֲמִיה:
ל וַיֵּרָא אֶהָרֶן וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה וְהִנֵּה
קָרַן עוֹר פָּנָיו וַיֵּירָאוּ מִגִּשְׁתֵּי אֱלֹהִים: וַחֲזָא אֶהָרֶן.

— כס"י —

ידו על פניו, שנאמר (שמות לג כג) ושכתי כפי:
לוייראו מגשת אליו. בא ורצה, כמה
גדולה כחה שלעברה, שעד שלא פשטו
ידיהם בעברה, מהו אומר (שמות כד יז) ומראה
כבוד ה' כאש אוכלת בראש הקר לעיני בני

כט ויהי ברדת משה. כשהביא לוחות
אחרונות ביום הכפורים: כי קרן. לשון
קרנים, שהאור מבהיק ובולט כמין קרן.
ומהיכן זכה משה לקרני ההוד, רבותינו
אמרו מן המערה, שנתן הקדוש ברוך הוא

זולק הדקדוק: כט ושני לחת העדת ביד משה. תיבת ושני באזלא וכ"ה בדפוסים:

תפסיר רס"ג

בין נור וגדה. פכאפו אן
 יתקדמו אליה: לא) חתני דעא
 בהם מוסי. פרגעו אליה. הרון
 וסאיר אשראף אלגמאעה.
 פכלמהם מוסי: לב) ובעד
 דיאלך תקדם סאיר בני
 אסראיל. פאמרדם. בגמיע מא
 כלמה אללה בהא פי גבל סיני:
 לג) פלמא פרגי מוסי מן
 מכאטבתהם. געל עלי וגדה
 ברקעא: לד) וכאן מוסי. אדיא

וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מֹשֶׁה. וְהָא סְגִי זִיו
 יִקְרָא דְאַפּוּהֵי. וּדְחִילוּ מְלֵאתִי קְרָבָא
 לְוֹתִיָּה: **לֹא וַיִּקְרָא אֲלֵהֶם**
מֹשֶׁה וַיֵּשְׁבוּ אֵלָיו אַהֲרֹן
וְכָל־הַנְּשָׂאִים בַּעֲדָה וַיְדַבֵּר
מֹשֶׁה אֲלֵהֶם: וְקָרָא לְהוֹן מֹשֶׁה.
 וְתָבוּ לְוֹתִיָּה. אַהֲרֹן וְכָל רַבְרַבֵּי־אֵי
 בְּכַנְשָׁתָא. וּמְלִיל מֹשֶׁה עִמָּהוֹן:
לֵב וַאֲחֵרֵי־כֵן נִגְשׂוּ כָּל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיֵּצִיֹּם אֵת כָּל־אִשֶּׁר דְּבַר יְהוָה אָתּוּ
בְּהַר סִינַי: וּבַתֵּר כֵּן אֶתְקַרְבוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּפְקִידְנוֹן. יָת כָּל
 דְּמְלִיל יי. עִמָּיָה בְּטוֹרָא דְּסִינַי: **עֲפֵטִיר** **לֵב וַיִּכַּל מֹשֶׁה מִדְּבַר**
אֲתָם וַיִּתֵּן עַל־פָּנָיו מַסּוּהָ: וְשִׂיֵצִי מֹשֶׁה. מְלִמְלָלָא
 עִמָּהוֹן. וַיְהִי עַל אַפּוּהֵי בֵּית אִפִּי: **לד וּבָבֵא מֹשֶׁה לְפָנָיו**

— כס"י —

מֹשֶׁה, נְכַנְסוּ בְּנֵיו, שְׁנָה לָהֶם מֹשֶׁה פְּרָקֵם,
 נְסַתְלֵקוּ הֵם, יֵשֵׁב אֶלְעֶזֶר לִימִין מֹשֶׁה וְאִיתְמַר
 לְשִׁמְאֵל אַהֲרֹן, נְכַנְסוּ זְקֵנִים, שְׁנָה לָהֶם מֹשֶׁה
 פְּרָקֵם, נְסַתְלֵקוּ זְקֵנִים יֵשְׁבוּ לְצַדִּיק, נְכַנְסוּ כָּל
 הָעָם שְׁנָה לָהֶם מֹשֶׁה פְּרָקֵם, נִמְצָא בְּיַד כָּל
 הָעָם אַחַד, בְּיַד הַזְּקֵנִים שְׁנִים, בְּיַד בְּנֵי אַהֲרֹן
 שְׁלֹשָׁה, בְּיַד אַהֲרֹן אַרְבָּעָה וְכִי כְּדֹאִיתָא
 בְּעִירֻבִין (נד ז): **לג וַיִּתֵּן עַל פָּנָיו מַסּוּהָ.**
 כְּתַרְגוּמוֹ בֵּית אִפִּי, לְשׁוֹן אֲרָמִי הוּא בְּתַלְמוּד
 סוּי לְבָא וְעוּד בְּכַתְּבוֹת (פ 6) הָיָה קָא מְסוּהָ

יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִרְאִים וְלֹא מוֹדְעוּעִים; וּמִשְׁעֵשׂוּ
 אֶת הַעֲגֹל, אִף מִקְרָנֵי הוֹדוּ שְׁלֵ־מֹשֶׁה הָיוּ
 מִרְתַּעִים וּמוֹדְעוּעִים: **לא הַנְּשָׂאִים בַּעֲדָה.**
 כְּמוֹ נְשִׂאֵי הָעֵדָה: **וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֲלֵיהֶם.**
 שְׁלִיחוֹתוֹ שְׁלִמְקוֹם, וְלְשׁוֹן הָיָה הוּא כָּל הָעֲנִין
 הָיָה: **לז וַאֲחֵרֵי כֵן נִגְשׂוּ.** אַחַר שְׁלִמְד
 לְזְקֵנִים, הָיוּ וּמְלִמְד הַפְּרָשָׁה אוּ הַהֲלָכָה
 לְיִשְׂרָאֵל. תְּנוּ רַבֵּן כִּיצַד סֵדֵר הַמִּשְׁנָה, מֹשֶׁה
 הָיָה לֹמֵד מִפִּי הַגְּבוּרָה, נְכַנְס אַהֲרֹן, שְׁנָה לוֹ
 מֹשֶׁה פְּרָקוּ, נְסַתְלֵק אַהֲרֹן וַיֵּשֵׁב לוֹ לְשִׁמְאֵל

זולק הדקדוק: **לג ויכל משה**. תיבת משה בזקף וכ"כ אור תורה:

תפסיד דס"ג

דכל בין ידי אללה לזכאטבה.
ינזע אלברקע אלי כרוגה. תים
יכרג ויכלם בני אסראיל.
בגמיע מא יומר בה: לה) חתי
ינצ'ר בני אסראיל וגה מוסי.
אן קד בץ נור וגהה. תים ירד
אלברקע עלי וגהה. אלי וקת
ד'כזלה לזכאטבה:

יְהוָה לְדַבֵּר אֵתוּ יִסִּיר
אֶת־הַמִּסֹּהַ עַד־צֵאתוֹ
וַיֵּצֵא וּדְבַר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יַעֲוֶה: וְכֵן
עָלִיל מֹשֶׁה. לְקֹדֶם יְיָ לְמַלְלָא עֲמִיָּה.
מַעֲדֵי יְת בֵּית אֲפִי עַד מִפְקִיָּה. וְנִפְיָק.
וּמַמְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יְת דְּמַת־פְּקֹד:

לְהַ וְרָאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־פְּנֵי מֹשֶׁה כִּי קָרַן עוֹר
פְּנֵי מֹשֶׁה וְהָשִׁיב מֹשֶׁה אֶת־הַמִּסֹּהַ עַל־פְּנָיו
עַד־בֹּאוֹ לְדַבֵּר אֵתוֹ: וְחֹזֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְת אֲפִי מֹשֶׁה. אָרִי
סָגִי. זִיו יְקָרָא דְאֲפִי מֹשֶׁה. וּמַתִּיב מֹשֶׁה יְת בֵּית אֲפִי עַל אַפּוּהֵי. עַד

דעליל למללא עמיה: ס ס ס

קלט פיסוקים סימן חנאל

— רש"י —

מסוה: לד ודבר אל בני ישראל. וראו קרני
ההוד בפניו. וכשהוא מסתלק מהם:
לכ והשיב משה את המסוה על פניו עד
באו לדבר אתו. וכשבא לדבר אתו נוטלו
מעל פניו:

חסלת פרשת כי תשא

לאפה, לשון הבטה, היה מסתכל בה, אף
כאן מסוה בגד הנתן כנגד הפרצוף ובית
העינים, ולכבוד קרני ההוד שלא יזונו הכל
מהם היה נותן המסוה כנגדן ונוטלו בשעה
שהיה מדבר עם ישראל, ובשעה שהמקום
נדבר עמו עד צאתו, ובצאתו יצא בלא

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
במשה עבדו, ובני ישראל עמו. ובנביאי האמת והצדק: (אמ)

הַפְּטֵרָה דְּכִי תִשָּׂא

במלכים א' סימן י"ח

וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־אֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁנָה
הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר לְךָ הִרְאִיהָ אֶל־אֲחָאָב וְאַתָּנָה
מָטַר עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה: וְהוּא, לִזְמַן יוֹמִין סְגִיאיִן. וּפְתָגְסִי נְבוּאָה, מִן
קָדָם יי. הוּא, עִם אֱלֹהֵי. בְּשֵׁתָא תְּלִיתִיתָא, לְמִימְרֵי. אִיזִיל, אֲתַחְזִי
לְאֲחָאָב. וְאַתָּיִן מִטְרָא, עַל אִפֵּי אַרְעָא: ב וַיִּלְךְ אֱלֹהֵינוּ לְהִרְאוֹת
אֶל־אֲחָאָב וְהִרְעֵב חֶזֶק בְּשׁוֹמְרוֹן: וְאִזֵּל, אֱלֹהֵי. לְאַתְחֻזָּאָה,
לְאֲחָאָב. וְכַפְנָא, תְּקִיף בְּשׁוֹמְרוֹן: ג וַיִּקְרָא אֲחָאָב אֶל־עֲבָדָיו
אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת וְעֲבָדָיו הָיָה יָרָא אֶת־יְהוָה מְאֹד: וַקְרָא
אֲחָאָב. לְעֲבָדָיו, דְּמִמְנָא עַל בֵּיתָא. וְעֲבָדָיו. הוּא דְּחִיל חֲטָאיִן. מִן קָדָם
יי, לַחֲדָא: ד וַיְהִי בְּהַכְרִית אִיזָבֵל אֶת נְבִיאֵי יְהוָה וַיִּקַּח
עֲבָדָיו מֵאֵה נְבִיאִים וַיַּחֲבִיאֵם חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמַּעְרָה
וְכָל־כָּלֶם לַחֵם וּמָיִם: וְהוּא, כַּד קִטְלֵת אִיזָבֵל. ית, נְבִיאֵי דְיי. וְדַבַּר
עֲבָדָיו, מֵאֵה נְבִיאִין. וְאַטְמַרְנוּן. חֲמִשִּׁין גְּבָרָא, בַּמַּעְרָתָא. וְסוֹבְרָנוּן,
בְּלַחְמָא וּבִמְיָא: ה וַיֹּאמֶר אֲחָאָב אֶל־עֲבָדָיו לְךָ בְּאֶרֶץ
אֶל־כָּל־מַעֲיָנֵי הַמַּיִם וְאֵל כָּל־הַנְּחָלִים אוֹלֵי | נְמַצָּא
חֲצִיר וּנְחִיָּה סוּס וּפָרָד וְלוֹא נִכְרִית (כ' מִן־בְּהֵמָה)
מִהַבְּהֵמָה: וְאָמַר אֲחָאָב, לְעֲבָדָיו. הֲלִיךְ בְּאַרְעָא, עַל כָּל מְבוּעֵי
מַיָּא. וְעַל, כָּל נְחָלֵיָא. מָאָם, נִשְׁכַּח עֶסְבָּא. וּנְקִיִּים, סוּסוֹן וְכוּדְנוֹן. וְלוֹא
נְפִסוּק, מְבַעֲרָא: ו וַיַּחֲלִקוּ לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ לְעֵבֶר־בֵּה
אֲחָאָב הֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ אֶחָד לְבָדוֹ וְעֲבָדָיו הֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ־אֶחָד
לְבָדוֹ: וּפְלִיגוּ לְהוֹן. ית אַרְעָא, לְמַעַבְר בֵּה. אֲחָאָב. הֲלִיךְ בְּאוֹרְחָא
חֲדָא, בְּלַחְדוּהֵי. וְעֲבָדָיו. הֲלִיךְ בְּאוֹרְחָא חֲדָא, בְּלַחְדוּהֵי:

ז'לק הדקדוק: ב והרעב חזק. הטפחא בתיבת 'חזק' גם בכ"ד גדול: ג ויחביאם. הוי"ו געי:

וַיְהִי עֲבֹדְיָהוּ בַדְרֹךְ וְהִנֵּה אֵלֵיהוּ לְקִרְאתוֹ וַיִּכְרְהוּ
וַיִּפֹּל עַל-פָּנָיו וַיֹּאמֶר הַאֲתָה זֶה אֲדֹנָי אֵלֵיהוּ: וְהוּא עֹבֵדֶיךָ,
אֲזִיל בְּאוֹרְחָא. וְהָא אֵלֵיךָ, לְקַדְמוֹתֶיךָ. וְאַשְׁתְּמוּדְעִיךָ, וּנְפֹל עַל אַפּוֹהִי.
וַאֲמַר. הַאֲת דִּין, רַבּוּנֵי אֵלֵיךָ: הַ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי לָךְ אֲמַר
לְאֲדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלֵיךָ: וַאֲמַר לֵיה, אָנָּא. אֲזִיל. אֵימַר לְרַבּוּנְךָ, הָא
אֵלֵיךָ: ט וַיֹּאמֶר מַה חֲטָאתִי כִּי-אַתָּה נִתַּן אֶת-עֲבֹדְךָ
בְּיַד-אַחָאב לְהַמִּיתָנִי: וַאֲמַר, מָא חֲבִית. אָרִי אַת. מָסַר יָת עֲבֹדְךָ.
בְּיַד אַחָאב, לְמַקְטִילִי: ד תִּי | יְהוּה אֱלֹהֶיךָ אִם-יִשְׁ-גָּוִי
וּמַמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא-שָׁלַח אֲדֹנָי שָׁם לְבַקְשֶׁךָ וַאֲמָרוּ אִין
וְהַשְׁבִּיעַ אֶת-הַמַּמְלָכָה וְאֶת-הַגָּוִי כִּי לֹא יִמְצְאוּכֶם: קִים
הוּא, יי אֱלֹהֶךָ. אִם אִית עִם וּמַלְכוּ. דְּלֹא שָׁלַח רַבּוּנֵי לְתַמּוּן, לְמַבְעָךָ.
וַאֲמָרוּ, לֹא הוּוּ כָּא. וּמוֹמֵי יָת מַלְכוּתָא, וְיָת עֲמָא. אָרִי, לֹא מְשַׁבַּח לָךְ:
י וְעַתָּה אַתָּה אֲמַר לָךְ אֲמַר לְאֲדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלֵיךָ: וּכְעֹן,
אַת אֲמַר. אֲזִיל. אֵימַר לְרַבּוּנְךָ, הָא אֵלֵיךָ: יב וְהִיָּה אֲנִי | אֵלֶיךָ
מֵאַתָּךְ וְרוּחַ יְהוּה | יִשְׁאָף עַל אֲשֶׁר לֹא-אֲדַע וּבָאתִי
לְהַגִּיד לְאַחָאב וְלֹא יִמְצְאוּךָ וְהַרְגֵנִי וְעֲבֹדְךָ יִרָא
אֶת-יְהוּה מְנַעֲרִי: וַיְהִי. עַד דְּאָנָּא, אֲזִיל מְלוֹתְךָ. וְרוּחָא מִן קָדָם יי
יִשְׁלַח, לְאַתֵּר דְּלֹא אֲדַע. וְאַתָּךְ, לְחַוָּאָה לְאַחָאב. וְלֹא יִשְׁכַּחְךָ,
וַיִּקְטֹּלְנִי. וְעֲבֹדְךָ דְּחִיל חֲטָאִין מִן קָדָם יי, מְנַעֲרִי: יג הֲלֹא-הִגַּדְתָּ
לְאֲדֹנָי אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי בְּהַרְגִי אִיזָבֵל אֶת נְבִיאֵי יְהוּה
וְאַחָבָא מְנַבִּיאֵי יְהוּה מָאָה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ
בְּמַעְרָה וְאָכְלִיכֶם לֶחֶם וּמַיִם: הֲלֹא אַתְחֹוּא לְרַבּוּנִי, יָת
דְּעֲבֹדִית. כַּד קִטִּילַת אִיזָבֵל. יָת, נְבִיאֵי דִי. וְאַטְמַרִית מְנַבִּיאֵי דִי, מָאָה
גְּבָרָא. חֲמִשִּׁין חֲמִשִּׁין גְּבָרָא, בְּמַעְרָתָא. וְסוּבְרַתְנוּן, בְּלַחְמָא וּבַמַּיָא:

וְעַתָּה אֲתָה אֹמֵר לִי אֲמַר לְאֹדְנִיךָ הִנֵּה אֵלֶיךָ
 וְהִרְגֵנִי: וּכְעַן, אֵת אֹמֵר. אִיזִיל. אִימֵר לְרַבּוֹנְךָ, הֵא אֵלֶיךָ. וְיִקְטְלֵנִי:
 וַיֹּאמֶר אֵלֶיךָ חַי יְהוָה עֲבָאוֹת אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנֶיךָ כִּי
 הַיּוֹם אֲרָאָה אֵלֶיךָ: וְאֹמֵר אֵלֶיךָ. קַיִם הוּא, יֵי עֲבָאוֹת. דְּמִשְׁמִישָׁנָא,
 קְדָמוּהִי. אֲרִי יוֹמָא דִּין, אֶתְחִוִי לִיה: וַיִּלְךְ עֲבָדֶיךָ לְקִרְאָת
 אַחָאב וַיַּגִּדְלוּ וַיִּלְךְ אַחָאב לְקִרְאָת אֵלֶיךָ: וְאִזְל עוֹבְדֵיה.
 לְקַדְמוֹת אַחָאב, וְחִוִי לִיה. וְאִזְל אַחָאב, לְקַדְמוֹת אֵלֶיךָ: וַיְהִי
 כִּרְאוֹת אַחָאב אֶת־אֵלֶיךָ וַיֹּאמֶר אַחָאב אֵלֶיךָ הֲאֵתָה זֶה
 עִבְרַיִשׁ: וְהוּא. כִּד חֲזָא אַחָאב, יֵת אֵלֶיךָ. וְאֹמֵר אַחָאב, לִיה.
 הֲאֵת דִּין, עִבְרִיָּה דְיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר לֹא עִבְרִיתִי אֶת־יִשְׂרָאֵל
 כִּי אִם־אֲתָה וּבֵית אָבִיךָ בְּעִזְבוֹכֶם אֶת־מִצְוֹת יְהוָה וְתִלְךְ
 אַחֲרֵי הַבְּעָלִים: וְאֹמֵר. לֹא עִבְרִיתִי, יֵת יִשְׂרָאֵל. אֵלֶיךָ אֵת, וּבֵית
 אָבִיךָ. כִּד שְׁבַקְתוּן, יֵת פְּקוּדֵי דִי. וְאִזְלְתוּן, כִּתְר בְּעִלְיָא: וְעַתָּה
 שְׁלַח קִבְּץ אֵלֶיךָ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַר הַכְּרִמָּל וְאֶת־
 נְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע־מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים וּנְבִיאֵי הָאֱשֵׁרָה
 אַרְבַּע מֵאוֹת אֶכְלִי שְׁלַחן אִיזְבֵּל: וּכְעַן. שְׁלַח כְּנוֹש לֹתִי. יֵת
 כָּל יִשְׂרָאֵל, לְטוֹר כְּרִמְלָא. וְיֵת נְבִיאֵי בְּעִלְיָא, אַרְבַּע מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁין. וּנְבִיאֵי
 אֲשִׁירָתָא, אַרְבַּע מֵאוֹת. אֶכְלִי, פְּתוּרָא דְאִיזְבֵּל: כִּי וַיִּשְׁלַח אַחָאב
 בְּכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבֹּץ אֶת־הַנְּבִיאִים אֶל־הַר הַכְּרִמָּל:
 וַיִּשְׁלַח אַחָאב, בְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּכְנִשׁ יֵת נְבִיאֵי שְׁקִרָא, לְטוֹר כְּרִמְלָא:
 כִּי וַיִּגֵּשׁ אֵלֶיךָ אֶל־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר עַד־מָתַי אַתֶּם
 פֹּסְחִים עַל־שְׁתֵּי הַסַּעֲפִים אִם־יְהוָה הָאֱלֹהִים לָכֵן
 אַחֲרָיו וְאִם־הַבַּעַל לָכֵן אַחֲרָיו וְלֹא־עָנּוּ הָעָם אֶתוֹ דְּבַר:
 וּקְרִיב אֵלֶיךָ, לֹת כָּל עַמָּא. וְאֹמֵר, עַד אִמְתִּי. אֶתוּן פְּלִיגִין, לְתַרְתִּין

פִּלְגוֹן. הֲלֹא יי הוא אֱלֹהִים, פִּלְחוּ קְדְמוֹהִי בְלַחְדוּהִי. וּלְמָא אַתּוּן טָעִין
בְּתַר בַּעְלָא, דְלִית בִּיהַ עָרוּךְ. וְלֹא אַתִּיבּוּ עִמָּא. יְתִיב, פִּתְגָם:
כְּב וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶוּ אֶל-הָעָם אֲנִי נֹתַרְתִּי נְבִיא לִיהוָה
לְבַדִּי וְנְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אִישׁ: וַאֲמַר
אֵלֵיהֶ, לְעִמָּא. אָנָּא. אִשְׁתְּאַרִית נְבִיא. קָדָם יי, בְּלַחְדִּי. וְנְבִיא בַּעְלָא.
אַרְבַּע מֵאָה וַחֲמִשִּׁין, גְּבַרְא: כְּב וַיִּתְּנוּ-לָנוּ שְׁנַיִם פָּרִים וַיִּבְחָרוּ
לָהֶם הַפָּר הָאֶחָד וַיִּנְתְּחֻהוּ וַיִּשְׂימוּ עַל-הָעֵצִים וְאִשׁ לֹא
יִשְׂימוּ וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה | אֶת-הַפָּר הָאֶחָד וְנִתְתִּי עַל-הָעֵצִים
וְאִשׁ לֹא אֶשִׂים: וַיִּתְּיָבוּן לָנָּא, תְּרִין תּוֹרִין. וַיִּבְחָרוּן לְהוֹן תּוֹרָא חַד,
וַיְהִדְמִינִיה. וַיִּשְׁוּוּן, עַל אֶעֱיָא. וְאִשְׁתָּא, לֹא יִשְׁוּוּן. וְאָנָּא. אֶעֱבִיד, ית תּוֹרָא
חַד. וְאַתִּין, עַל אֶעֱיָא. וְאִשְׁתָּא, לֹא אֶשְׁוִי: כְּב וַיִּקְרְאוּתֶם בְּשֵׁם
אֱלֹהֵיכֶם וְאֲנִי אֶקְרָא בְּשֵׁם-יְהוָה וְהָיָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר-
יַעֲנֶה בְּאִשׁ הוּא הָאֱלֹהִים וַיַּעַן כָּל-הָעָם וַיֹּאמְרוּ טוֹב
הַדְּבָר: וַתִּקְרוּן, בְּשׁוֹם טְעוּתְכוֹן. וְלֹא תַתְּעִנוּן, מִן קָדָם דְלִית בְּהוֹן
עָרוּךְ. בְּרַם אָנָּא אֶצְלִי, בְּשִׁמָּא דִּי. וַיִּשְׁלַח מִיִּמְרִיה, וַיַּחֲתִי אִשְׁתָּא. אָרִי
יי, הוּא אֱלֹהִים. וְאַתִּיב כָּל עִמָּא. וַאֲמַרוּ, תְּקִין פִּתְגָמָא: כְּב וַיֹּאמֶר
אֵלֵיהֶוּ לְנְבִיאֵי הַבַּעַל בְּחָרוּ לָכֶם הַפָּר הָאֶחָד וַעֲשׂוּ
רֵאשִׁנָּה כִּי אַתֶּם הֲרַבִּים וְקִרְאוּ בְשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאִשׁ לֹא
תִשְׂימוּ: וַאֲמַר אֵלֵיהֶ, לְנְבִיא בַּעְלָא. בְּחָרוּ לְכוֹן. תּוֹרָא חַד, וְעִבִידוּ
קְדֻמוּתָא. אָרִי אַתּוּן, סְגִיאִין. וַתִּקְרוּן, בְּשׁוֹם טְעוּתְכוֹן. וְאִשְׁתָּא, לֹא
תִשְׁוּוּן: כְּב וַיִּקְחוּ אֶת-הַפָּר אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרְאוּ
בְּשֵׁם-הַבַּעַל מִהַבְּקָר וְעַד-הַצֹּהָרִים לְאֹמֶר הַבַּעַל עֲנֵנוּ
וְאִין קוֹל וְאִין עֲנָה וַיִּפְסְחוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה: וְנִסִּיבוּ.
ית תּוֹרָא דִּיהַב לְהוֹן, וְעִבְדוּ. וְקִרוּ בְשׁוֹם בַּעְלָא. מְצַפְרָא וְעַד עַדן טִיְהָרָא

וְזֶלְק הַדְּקִדּוּק: כְּב הַצֹּהָרִים. הַה"א בְּגַעִיא וְכֵן כִּלְהוּ בְּצֹהָרִים, הַצֹּהָרִים, דְכוּוּתִיה:

לְמִימְרָא, בְּעֵלָא עֲנִינָא. וְלִית קַל, וְלִית דְּעֵנִי. וּמִשְׁתַּטְּן. עַל אִיגוֹרָא,
 דְּעֵבֵד: כִּי וַיְהִי בַּצְּהָרִים וַיְהִתֵּל בָּהֶם אֱלֹהֵהוּ וַיֹּאמֶר קִרְאוּ
 בְּקוֹל-גְּדוֹל כִּי-אֱלֹהִים הוּא כִּי-שָׁיַח וְכִי-שָׁיַג לוֹ וְכִי-דָרַךְ
 לוֹ אוֹלֵי יִשְׁרָאֵל הוּא וַיִּקְרָא: וְהוּא בְּעֵדוֹן טִיְהָרָא, וְחִייד בְּהוֹן אֱלֹהֵהּ.
 וַאֲמַר קְרוּ בְּקוֹל רַב אֲרִי אַתְוֹן אֲמַרִין, דְּחִלָּא הוּא. דְּלִמָּא שׁוֹעֵי לֵיה, אוֹ
 אֲשַׁתְּדַּפָּא אֲשַׁתְּדִירִי. אוֹ אֲוֹרְתָא, הָוָה לֵיה. אוֹ דְּלִמָּא דְּמוֹךְ הוּא, וַיִּתְעַר:
 כִּי וַיִּקְרָאוּ בְּקוֹל גְּדוֹל וַיִּתְגַּדְּדוּ כְּמִשְׁפָּטָם בְּחַרְבוֹת
 וּבְרַמְחִים עַד-שְׁפָדֵי-דָם עֲלֵיהֶם: וְקְרוּ, בְּקוֹל רַב. וְאַתְהֶמְמוּ,
 כְּנַמּוּסִיהוֹן. בְּסִיפִין, וּבְרַמְחִין. עַד דְּאֲשַׁתְּפִיד דְּמָא, עֲלֵיהוֹן: כִּי וַיְהִי
 כְּעֵבֵר הַצְּהָרִים וַיִּתְנַבְּאוּ עַד לַעֲלוֹת הַמְּנַחָה וַאֲיִן-קוֹל
 וַאֲיִן-עֲנָה וַאֲיִן קָשָׁב: וְהוּא, כְּמַעֲבַר טִיְהָרָא. וְאַשְׁתַּטְּיֵאוּ. עַד, לְמַסַּק
 מִנְחָתָא. וְלִית קַל וְלִית דְּעֵנִי, וְלִית דְּמַצִּית: כִּי וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵהוּ לְכָל-
 הָעַם גִּשׁוּ אֵלַי וַיִּגְשׁוּ כָל-הָעַם אֵלָיו וַיִּרְפָּא אֶת-מִזְבַּח
 יְהוָה הַהָרוּס: וַאֲמַר אֱלֹהֵהּ לְכָל עַמָּא, קְרוּבוּ לְוֹתִי. וְקְרוּבוּ כָל עַמָּא,
 לְוֹתֵיהּ. וּבִנְאָ יֵת מַדְבַּחָא דִּי, דְּהוּא מְפָגַר: לֹא וַיִּקַּח אֱלֹהֵהוּ שְׁתֵּים
 עֶשְׂרֵה אַבְנִים כְּמִסְפַּר שְׁבַטֵי בְנֵי-יַעֲקֹב אֲשֶׁר הָיָה דְבַר-
 יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ: וְנִסִּיב אֱלֹהֵהּ. תַּרְתָּא
 עֶסְרִי, אַבְנֵיֵא. כְּמִנִּין, שְׁבַטֵי בְנֵי יַעֲקֹב. דְּהוּא פִתְגָמָא דִּי עַמִּיָּה, לְמִימְרָא
 יִשְׂרָאֵל, יְהִי שְׁמֶךָ: לִב וַיִּבְנֶה אֶת-הָאֲבָנִים מִזְבַּח בְּשֵׁם יְהוָה
 וַיַּעַשׂ תְּעֵלָה כְּבֵית סְאֵתִים זֶרַע סָבִיב לְמִזְבַּח: וּבִנְאָ יֵת
 אַבְנֵיֵא. מַדְבַּחָא, בְּשֵׁמָא דִּי. וְעֵבֵד מְזַקְתָּא. כְּבֵית, סְאֵתִין זֶרַעָא. סְחוֹר
 סְחוֹר, לְמַדְבַּחָא: לִג וַיַּעֲרֹךְ אֶת-הָעֵצִים וַיִּנְתַּח אֶת-הַפָּר
 וַיִּשֶׂם עַל-הָעֵצִים: וְסִדֵּר, יֵת אַעֲיָא. וְהַדִּים, יֵת תּוֹרָא. וְשׁוּי, עַל
 אַעֲיָא: לִד וַיֹּאמֶר מְלָאוּ אַרְבָּעָה כַּדָּים מִיָּם וַיַּעֲקוּ עַל-

זולק הדקדוק: + וַיַּעֲקוּ. כַּגֵּיָא, וְהַשּׁוּא נַע:

העלה ועל-העצים ויאמר שנו וישנו ויאמר שלשו
וישלשו: ואמר. מלו ארבעא כדין, מיא. ואריקו על עלתא, ועל
אעיא. ואמר תנו, ותנו. ואמר תליתו, ותליתו: לה וילכו המים
סביב למזבח וגם את-התעלה מלא-מים: ואזלו מיא. סחור
סחור, למדבחה. ואף ית מזקתא, מלא מיא: לו ויהי | בעלות
המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר יהוה אלהי אברהם
יצחק וישראל היום יודע כי-אתה אלהים בישראל ואני
עבדך (כ' ובדברך) ובדברך עשיתי את כל-הדברים
האלה: והוה, במסק מנחתא. וקריב. אליה נביא, ואמר. יי. אלהיה
דאברהם, יצחק וישראל. יומא דין יתידע. ארי את יי. דשכינתך שריא
בישראל, ואנא עבדך. ובפתגמך עבדית. ית כל פתגמיא, האלין:
לו ענני יהוה ענני וידעו העם הוה כי-אתה יהוה
האלהים ואתה הסבת את-לבם אחרנית: קביל צלותי
יי באישתא, קביל צלותי במטר. וידעון עמא הדין, במעבדך
להון נסא. ארי את, יי אלהים. ואת ברחמתך יתהון משתאיל להון
במימך, לאתבותהון לדחלתך. ואנון. יהבו ית לבהון, פליג:
לה ותפל איש-יהוה ותאכל את-העלה ואת-העצים ואת-
האבנים ואת-העפר ואת-המים אשר-בתעלה לחכה:
ונפלת אישתא, מן קדם יי. ואכלת ית עלתא, וית אעיא. וית אבניא,
וית עפרא. וית מיא דבמזקתא, לחיבת: לט וירא כל-העם ויפלו
על-פניהם ויאמרו יהוה הוא האלהים יהוה הוא
האלהים: וחזא, כל עמא. ונפלו, על אפיהון. ואמרו. יי, הוא אלהים.
יי, הוא אלהים: מ ויאמר אליהו להם תפשו | את-נביאי
הבעל איש אל-ימלט מהם ויתפשו ויורדו אליהו

זולק הרקדוק: מ ויתפשו. הוי"ו בגעיא:

אַל-נַחַל קִישׁוֹן וַיִּשְׁחָטֶם שָׁם: וַאֲמַר אֵלֶיהָ, לְהוֹן. אַחֲדוּדוּ, ית נְבִיִּי
 בַעֲלָא. אָנֹשׁ. לָא יִשְׁתַּיִזב מְנַהוֹן, וְאַחֲדוּנּוֹן. וְאַחֲתִנּוֹן אֵלֶיהָ, לְנַחֲלָא
 דְקִישׁוֹן. וְנַבִּיסְנוֹן, תַּמּוֹן: ^{מא} וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ לְאַחָאָב עֲלֵה אֲכַל
 וּשְׂתָה כִּי-קוֹל הַמּוֹן הַגָּשָׁם: וַאֲמַר אֵלֶיהָ, לְאַחָאָב. סָק, אֲכוּל
 וְאִישְׁתָּ. אָרִי קָל, אַתְרַגוּשְׁת מְטָרָא: ^{מב} וַיַּעֲלֶה אַחָאָב לְאֲכַל
 וּלְשִׁתוֹת וְאֵלֶיהָ עֲלֵה אֶל-רֹאשׁ הַכְּרַמִּל וַיִּגְהַר אֲרֻעָה
 וַיִּשֶׁם פָּנָיו בֵּין (כ' ברכו) בְּרַכְיוֹ: וּסְלִיק אַחָאָב, לְמִיכַל וּלְמִשְׁתֵּי.
 וְאֵלֶיהָ. סְלִיק לְרִישׁ כְּרַמְלָא, וּגְחִין עַל אַרְעָא. וְשׁוּי אַפּוּהֵי, בֵּין כְּרַבּוּהֵי:
^{מג} וַיֹּאמֶר אֶל-נַעֲרוֹ עֲלֵה-נָא הַבֵּט דְרַדְדֵיִם וַיַּעַל וַיִּבֹט
 וַיֹּאמֶר אֵין מְאוּמָה וַיֹּאמֶר שֶׁב שְׁבַע פְּעָמִים: וַאֲמַר
 לְעוֹלִימִיָּה. סָק כְּעֵן סָכִי, לְאוֹרַח מְעַרְבָא. וּסְלִיק, וּסְכָא. וַאֲמַר, לִית
 מְדַעַם. וַאֲמַר, תּוֹב, שְׁבַע זְמַנִּין: ^{מד} וַיְהִי בְשִׁבְעֵית וַיֹּאמֶר הִנֵּה-
 עַב קִטְנָה כְּכַף-אִישׁ עֲלֵה מִים וַיֹּאמֶר עֲלֵה אָמַר אֶל-
 אַחָאָב אָסֵר וְרַד וְלֹא יַעֲרֻכָה הַגָּשָׁם: וַהֲוֵה, בְּזַמְנָא
 שְׁבִיעֵיתָא. וַאֲמַר, הָא עֲנָנָא. זַעֲרָא כְּפַסְת יַד גְּבַר, סְלִקָא מִמְעַרְבָא.
 וַאֲמַר, סָק אִימַר לְאַחָאָב, אַזְדַּרוּ וְחוֹת. וְלֹא יַעֲבֹבְנָד, מְטָרָא:
^{מה} וַיְהִי | עַד-כֹּה וְעַד-כֹּה וְהַשְּׁמַיִם הִתְקַדְּרוּ עָבִים וְרוּחַ
 וַיְהִי גָשָׁם גָּדוֹל וַיִּרְכַּב אַחָאָב וַיִּלְךְ יִזְרַעְאֵלָה: וַהֲוֵה, עַד
 דְּמַזְדַּרוּ וְנַחֲתִית. וּשְׁמִיָּא אַתְחַפִּיאוּ, עֲנַנִּין וְרוּחָא. וַהֲוֵה מְטָר, סָגִי וּרְכִיב
 אַחָאָב, וַאֲזַל לְיִזְרַעְאֵל:

(גְּאֵלְנוּ יְהוָה עֲבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יי עֲבָאוֹת, שְׁמִיָּה. קְדִישָׁא, דְיִשְׂרָאֵל:)

על דא יתברך וישתבח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׁא. דִּי לְעִילָא, חֵיא וְקִימָא. מְבַרַךְ הוּא לְעָלַם,
 וּלְעָלְמֵי עֲלַמְיָא:

זולק הדקדוק: מה התקדורו. הר"א געי: